

Szőnyi Tamás-életútinterjú

Készítette: Bihari Balázs

A beszélgetés időpontja: 2022. március 18., Budapest

Szerkesztett, tömörített, kiegészített, lábjegyzetelt változat.

Bihari Balázs:

Mikor születél? Kik voltak a szüleid?

Szőnyi Tamás:

1957. október 19-én születtem Budapesten. Ebből ki is lehet számítani, hogy idén (2022-ben, a szerző) október végén nyugdíjba megyek. Apám jelenleg 97 éves. Ő tanár volt a tanítóképző főiskolán.

Bihari Balázs:

A Kiss János altábornagy utcában?

Szőnyi Tamás:

Igen, ahova Herskovits Iván¹ is járt, és tudtommal Barangó² és Cseh Tamás³ is. A mamám pedig egy külkereskedelmi vállalatnál dolgozott levelező-ügyintéző munkakörben. Onnan is ment nyugdíjba. Bátyám, Gyuri⁴ grafikus-festőművész.

Bihari Balázs:

Hány év van közöttetek?

Szőnyi Tamás:

Hat és fél évvel idősebb, ami pont arra volt jó, hogy rengeteg mindent tanuljak tőle mindaddig, amíg önjáró újságíró nem lettem. Tehát fiatal felnőtt koromig nagyon fontos volt az ő hatása. Amikor már egy kicsit értelmesebb gyerek lettem, mindig beszélt a dolgairól – leszámítva, ami nem rám tartozik –, beavatott, mesélt, sztorizott. Az első írásaimban nagyon sokat segített, hogyan fogalmazzak és hát minden zenével, képzőművészettel kapcsolatos dolgot, amivel foglalkozott, azt én gyerekként megkaptam tőle. Így voltam tíz éves koromban Kex⁵-koncerteken úgy, hogy közben nem is voltam ott. Azt, amit aztán később filmre is vettek, Kisfaludy András⁶ és mások jóvoltából, hogy milyen volt egy Kex-koncert, azt én megkaptam otthon, a szobámban.

Bihari Balázs:

A szüleidtől mit kaptál?

¹ Herskovits Iván (1961) zenei szerkesztő, újságíró.

² Barangó, avagy Bajtai Zoltán (1960), a néhai QSS punkzenekar énekese, szövegíró, basszusgitáros, kiadánszerkesztő.

³ Cseh Tamás (1943–2009) zeneszerző, énekes, színész, előadóművész, rajztanár.

⁴ Szőnyi György (1951) festő, grafikus.

⁵ A Kex 1968 decemberében alakult, hamar kultikussá vált art-rock zenekar. Frontembere és motorja Baksa-Soós János volt. A klasszikus felállás tagja volt még Bianki Iván, Doleviczényi Miklós, Imre Attila és Kisfaludy András.

⁶ Kisfaludy András (1950) filmrendező, producer, a néhai Kex dobosa.

Szőnyi Tamás:

Tök nyugodt gyerekkort. Párttagok voltak mindketten, tehát a rendszer elfogadó, támogató otthoni légkörét kaptam, de nem elvakult módon, hanem felvilágosultabb jelleggel. De '56 az „ellenforradalom” volt. Még azt is mondhatnám, hogy az én 1957-es születésem annak a következménye vagy eredménye, hogy '56-ot eltaposták és nyugalom lett az országban. Tehát folytatódott az ő nyugodt életük, illetve voltak mindenféle nehézségek, de életveszély nem volt. És akkor lett egy második gyerek. Nem tudom, hogy mi lett volna, ha nincs november negyedike, ha győz a forradalom. Lehet, hogy akkor ők mentek volna el. Azt tudom, hogy a házuk kapott belövést. Nem nagyot, de kapott valami találatot. Az Attila úton laktunk, a Tabánban, és itt nem volt hadszíntér, mint a pesti belső kerületekben vagy a Széna térnél vagy a Móricz Zsigmond körtérenél. Mindenesetre én boldog vagyok, hogy ezt nem élhettem meg.

Bihari Balázs:

Zenéltek a családban, vagy volt bármilyen közük a zenéhez?

Szőnyi Tamás:

Nem tudok róla. A papámnak semmi hangja, antitalentum, a mamámra nem emlékszem, hogy énekelt volna, a bátyám viszont igen. Neki volt érzéke a művészetekhez. Már gyerekkorában elképesztően jól rajzolt, az átlag gyerekrajzokhoz képest nagyon komolyak voltak az ő skiccei. A gimnáziumi zenekarban, a Playersben aztán basszusgitáros lett. A barátja – aki egy emelettel fölöttünk lakott –, a Feri lett az énekes és akkordgitáros. Tulajdonképpen egy Lennon–McCartney voltak ők ketten, és aztán a többiek is meglettek. Volt egy beat repertoárjuk, sokszor próbáltak nálunk. Ferinél a tanulás rovására ment, le is bukott Gyurihoz, így lettek osztálytársak. Nagyon jó fej srác volt. Sokszor próbáltak ott, ketten, néha hárman is, de teljes zenekari próba nem volt a lakásunkban. Így volt meg nekem gyerekkoromban a Beatles, a Rolling Stones, a Kinks, a Manfred Mann's Earth Band, a Troggs, legalábbis a slágereik. Később aztán lett néhány saját száma a Playersnek is. Egyszer-kétszer iskolai rendezvényeken léptek fel, de koncerten sosem hallottam őket. Mindenesetre nekem természetes volt a beatzenei közeg, ebbe nőttem bele.

Bihari Balázs:

Ezek szerint a szülők valamilyen szinten támogatók is voltak.

Szőnyi Tamás:

Ez egy normális családi környezet volt. Nem azt mondom ezzel, hogy ne lettek volna konfliktusok. Velem kevésbé, én jobb gyerek voltam, mint Gyuri. De hogy ő zenél amatőr szinten, meg hogy egyre jobban rajzol, azt értelmes módon fogták föl a szüleim. Mivel Gyuri semmi mást nem tanult és minden más tantárgyból nagyon rossz eredményeket hozott, rajzból viszont nagyszerű volt, adta magát, hogy neki ezen a pályán kell továbbmenni, és ehhez minden támogatást megkapott. A többi tantárgyat csak túl kellett élnie, év végén át kellett mennie mindenkiből.

Bihari Balázs:

Téged mi érdekelt ebben az időben?

Szőnyi Tamás:

Nyilván nagy befolyással volt rám a bátyám. És nagyon szerettem a sportot. Kicsit koravén gyerekként olvastam a *Népszabadságot*, a politika is érdekelt. Szerettem olvasni és szerettem focizni, jó is voltam benne, leszámítva azt, hogy mindig kicsi voltam és vékony. Zenei érzékem nem nagyon volt. Gyuritól picit tanulgattam gitározni, ami arra elég, hogy

alapszinten látom, mit csinál a gitáros.

Bihari Balázs:

Egyesületi szinten is sportoltál?

Szőnyei Tamás:

Igen. Felső tagozatos koromban valamelyik tornaórán megjelent egy fiatalember. Kiderült, hogy ő vívőedző és nézte a gyerekeket és néhányat elhívott edzésre. Úgyhogy én ötödikes koromtól vívtam különböző sportegyesületekben – a Csepelben és az Újpestnél. Tehát a vívás volt egyesületi szinten, a foci pedig mindig ott volt mellette. A nyarak lényegében a játszótéren, focizással teltek el. Egyébként az első négy osztályt a Tanítóképző Főiskola gyakorló általános iskolájában végeztem, aminek az volt az érdekessége, hogy nagyon sokat gyakorlatoztak rajtunk a kistancsik – így neveztük őket –, a főiskolások. Amúgy a tanítóink nagyon profi, idősebb tanítónénik voltak. Osztott osztályba jártunk, ami azt jelentette, hogy az első és a harmadik, illetve a második és a negyedik volt együtt. Nagyon kevés ilyen akadt Budapesten. Nem tudom, hogy helyhiány miatt alakították így, vagy csak azért, hogy ezt is gyakorolják a pedagógushallgatók. Utólag azt vettem le, hogy ez nagyban hozzásegített ahhoz, hogy tudjam koncentrálni a figyelmemet. Mert az volt a menet, hogy amíg az egyik csoport felelt vagy anyagot adott le nekik a tanítónő, addig a másik valami írásos vagy rajzos feladatot kellett hogy csináljon, aztán fordítva. Később ez a képesség elhalványult és nekem azóta is csönd kell ahhoz, hogy tudjak bármit is csinálni. De gyerekkoromban ez jó gyakorlat volt, nyilván akkoriban nyugodtabbak is voltak a gyerekek, mint most. Tovább tudták fenntartani a figyelmet magukban. Ötödiktől nyolcadikig a Lisznyai utcai Általános Iskolába jártam, a Naphegyre, aztán a Petőfi Gimnáziumba, ahova korábban Török Ádám⁷ és még nagyon sok más híres ember. Oda járt a bátyám is.

Bihari Balázs:

Akkor ez nálatok egyfajta hagyomány volt.

Szőnyei Tamás:

Ez volt a legközelebb. Nem volt egy elit iskola, de nem lehet azt se mondani, hogy ócska lett volna. Ma már talán egy kicsit fura, de olyan nagy létszámú osztályok voltak, hogy az elképesztő. Nálunk negyvennél többen érettségiztek, és öt osztály volt az évfolyamban. 1976-ban érettségiztünk és olyan sokan voltunk, hogy volt egy csomó gyerek, akivel négy év alatt alig pár szót váltottam.

Bihari Balázs:

Mik voltak első koncertélményeid, amik nem Gyuri elbeszéléseiből jöttek?

Szőnyei Tamás:

A tabáni koncertek, de még azon a részen, amire nem biztos, hogy emlékszel. Több évig a mai víztározó fölötti részen zajlott a majális, ringlispíl, céllövölde meg minden ilyesmi. És alatta, a katlanban voltak a koncertek. Gyerekkoromban szerintem az első egy LGT⁸–Mini⁹ koncert lehetett. Gimnazistaként már jártam többfelé. Volt egy ilyen sznobos-dzsesszes

⁷ Török Ádám (1948) fuvolista, énekes és dalszövegíró, a Mini együttes alapítója és frontembere.

⁸ Az LGT, azaz Locomotiv GT 1971-ben alakult rockzenekar, a magyar rockzene egyik legnagyobb hatású együttese.

⁹ A Török Ádám által 1968-ban alapított Mini a magyar progresszív rock-blues egyik legismertebb együttese.

időszakunk: a Marczibányi téren játszott az Interbrass¹⁰ együttes például, ott zenélt a Dés¹¹ és Másik János.¹² Arra rendszeresen jártunk a barátaimmal. Nem olyan sokkal lehetett idősebb Dés és Másik, csak pár évvel és tők egyformák voltak a nagy göndör hajukkal. Elképesztően tehetséges dolognak tűnt, amit akkor csináltak, de igazi dzsesszrajongó nem lett belőlem.

Bihari Balázs:

Első lemez?

Szőnyei Tamás:

A mamám két, Kanadába disszidált unokaöccse közül az egyik, Robi küldött Gyurinak két lemezt. Vagy hozott, mert jártak már haza. Az egyik a Beatles¹³ *I Want to Hold Your Hand / I Saw Her Standing There* kislemeze. Elképesztő volt. Ma is bármikor jöhet. A másik, amire emlékszem, szintén Robitól – ami kicsit csalódást okozott nekünk –, egy válogatáslemez. Az volt a címe, hogy *The London Scene*, vagy valami ilyesmi. 1966–68 körüli nagy brit slágerek voltak rajta, de szerintem nem eredetiben, hanem valakik előadásában. Vegyesfelvágott énekesnőkkel meg beatzenekarok számaival. Viszont ugyanebben az időben Feri – Gyuri barátja – megkapta a *Sergent Pepper*¹⁴ nagylemezt. 1967-ben vagyunk, ők pedig már csinálták a zenekarukat és rájöttek, hogy ezeket a számokat nem lehet eljátszani, mert olyan stúdióvarázslatokat lehetett hallani az albumon. A *She Loves You*¹⁵-korszakot még lehetett követni, ezt viszont már nem.

Ezek voltak a gyerekkori lemezek, amikre emlékszem. De megfogtál, nem tudom, mi volt az első saját lemez, amit megvettem. Pedig van néhány emlékem lemezvásárlásról. Az első punklemez tudom. Az megint kultúrsokk volt. 1978 körül lehetett, én akkor a külkereskedelmi főiskolára jártam és egy ottani barátommal elmentünk a Múzeum körüti zenei antikváriumba. Ő a kislemezeket böngészte, én a nagylemezek között lapozgattam. Meg is vette a *God Save The Queen* a Sex Pistolstól,¹⁶ olasz kiadásban, de azzal az eredeti borítóval, tehát a királynő száját átszűrő biztosítótüvel. Én meg a Stranglerstől¹⁷ megvettem a *No More Heroes* nagylemezt. Ez volt a beavatás. Nagyon komoly, nagyon súlyos élmény volt.

Bihari Balázs:

Mielőtt beleugrunk a punk és az újhullámos részbe, abban az időben mennyire voltál zenefogyasztó?

¹⁰ Az 1972-ben alakult Interbrass a hetvenes évek első felének fúziós dzsesszét játszotta. Számos, később elismert muzikus tűnt fel a zenekarban, mint például Dés László, Másik János, Román Péter, Berki Tamás és Németh Alajos.

¹¹ Dés László (1954) előadóművész, dzsessz-zenész, zeneszerző.

¹² Másik János (1952) zeneszerző, billentyűs, énekes, gitáros, basszusgitáros, ütőhangszeres.

¹³ A Beatles (1960–1970) angol beatzenekar a popzene egyik legnagyobb hatású és legsikeresebb zenekara.

¹⁴ Teljes nevén *Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band* a Beatles nyolcadik stúdióalbuma, mely 1967. május 26-án jelent meg.

¹⁵ A *She Loves You* című dalt John Lennon és Paul McCartney írta, és a Beatles rögzítette kislemezként 1963-ban. A kiadvány több eladási rekordot is felállított: a hatvanas évek legkelendőbb kislemeze, a zenekar legkelendőbb kislemeze az Egyesült Királyságban, és így tovább. Mindezen túl az ikonikus yeah, yeah, yeah sor a beat szinonimájává és csatakiáltásává vált.

¹⁶ A Sex Pistols angol punkegyüttes 1975-ben, Londonban alakult. A pop történet egyik legnagyobb hatású zenekara rövid fennállása során – leszámítva a későbbi reuniókat – mindössze négy kislemezt, valamint a *Never Mind the Bollocks, Here's the Sex Pistols* című albumot adta ki.

¹⁷ A Stranglers 1974-ben alapított angol zenekar Guildfordból, zeneileg valahogy mindig kilógtak a punk-újhullámos színtérből, mégis komoly hatással voltak a szcénára. Egyik legismertebb számuk, a *Golden Brown* 1982-ben a második helyig jutott a brit listákon.

Szőnyi Tamás:

Amennyire lehetett, eléggé, de mindig korlátozott ismeret és korlátozott hozzáférés volt.

Bihari Balázs:

Nem lehet, hogy ebbe az érzetbe belejátszott az is, hogy bár fizikailag valóban korlátozott hozzáférésünk volt a dolgokhoz, de egyébként azért mindenhol zene szólt? Tehát egyrészt valamilyen módon megkapta az ember, de másrészt meg birtokolni is akarta azt a zenét?

Szőnyi Tamás:

Igen, ez mind igaz, de lehet, hogy nem volt olyan erős az érdeklődésem és nem volt olyan nagyon erős impulzus, ami kiváltotta volna ezt a fajta érdeklődést. Nekem bejött minden. Gyerekkoromban a táncdal-fesztivál a tévében, a *Ki mit tud?*-ok, Komjáthy rádióműsora, a Szabad Európa Rádió. Amit lehetett hallani, azt én hallottam, és úgy nagyjából rögzült is. Amit az ember ilyen fiatalon hall, az nagyon jól megmarad. Az akkori idők vetélkedőiben elég jól elboldogulnék. De ezek nem azok a zenék, amelyek után magad is mennél. Gimnáziumban a dzsessz-rock felé indultam, Szakcsi¹⁸ meg a Kőszegi együttes,¹⁹ a már említett Interbrass. Egyszer egy barátommal voltunk Syriuson,²⁰ de ez már nem az Orszáczky–Ráduly-féle felállás volt, hanem az 1975–1976 körüli, amikor hatalmas fúvószenekarrá váltak. Szerintem tök jó zenét csináltak, de valahogy ez már nem úgy hatott. Később, 1976–77–78 magasságában kezdett bejönni a Piramis,²¹ a P. Mobil.²² Emlékszem a tíz éves Mini-koncertre 1977-ben az Ifjúsági Parkban Radics Bélával²³ előzenekarként, aki teljesen szétesett figura volt már a színpadon. Főiskolás koromból emlékszem a Generál²⁴ együttesre, Horváth Charlie-val,²⁵ Tátraival.²⁶ Nagyon jók voltak koncerten. Ők lemezen valószínűleg nem lettek annyira jók, de élőben elképesztő módon szóltak – és írtam is már róluk.

¹⁸ Szakcsi Lakatos Béla (1943) zongoraművész és zeneszerző. Gyakorlatilag minden műfajban otthon van, legyen az dzsessz, klasszikus vagy kortárs zene, cigány folklór, dzsessz-rock vagy éppen musical, Frank Zappától Presser Gáboron át Müller Péter Sziámiig mindenkivel dolgozott. Jelenleg a klasszikus- és kortárs zenére, a népzeneire, valamint a dzsesszre egyaránt reagáló progresszív muzsikát játszik.

¹⁹ Kőszegi Imre (1944) dobos, zeneszerző, zenetanár, a Magyar Jazz Szövetség volt elnöke (2002–2008), a magyar dzsessz nagy generációjának egyik kiemelkedő muzsikusa, a hazai és a nemzetközi dzsesszélet egyik legaktívabb résztvevője.

²⁰ A Syrius (1962–1978) a korai beat- és tánczenekarok közül emelkedett ki a hatvanas évek végén, amikor progresszív dzsessz-rockot kezdett el játszani. *Devil's Masquearade* című debütáló albumuk 1971-ben jelent meg Ausztráliában, a magyar származású Charlie Fischer segítségével.

²¹ Az 1974 és 1982 között aktívan működő, hard rockot játszó Piramis az 1970-es évek végének második felének legnépszerűbb hazai zenekara.

²² Az eredetileg 1969-ben Gesarol néven induló, majd 1973-ban jelenlegi nevére váltó P. Mobil a magyar hard rock máig működő, örök és elpusztíthatatlan szinonimája. Az interjúban utalt időszakban még lemez nélküli, ám komoly rajongótáborral rendelkező „fekete bárány” zenekar, a Piramis egyik vetélytársa.

²³ Radics Béla (1946–1982) rockzenész, gitáros, énekes, a hatvanas évek második fele és a hetvenes évek legendás és önpusztító alakja, aki elsőként játszotta a Cream vagy Jimi Hendrix számait. Számos zenekara közül a hard rockot játszó Taurus aratta a legnagyobb sikereket, de ez a zenekar is csak egy évet élt meg 1972 és 1973 között.

²⁴ A Generál 1971 és 1979 között működött zenekar, melynek első, hatalmas sikereket megélt inkarnációja még a többszólamú vokálokra építő dallamos popzenét játszott Révész Sándorral az énekesi poszton, míg a második, funk-rockot játszó felállásban 1976-tól Horváth Charlie énekelt.

²⁵ Horváth Károly (1946), művésznevén Charlie, énekes, a rock, a dzsessz, a blues, a soul és a funk jellegzetesen rekedt hangú előadóművésze, trombitás, kongás.

²⁶ Tátrai Tibor (1952) gitáros, zeneszerző.

Nagyjából abban az időben, úgy 1978 körül kezdtem zenéről írogatni és emlékszem, hogy a Generálnak ez a tátrais korszaka a két dobossal nagyon bejött. Nagyon erős volt ritmikailag, Tátrai szerintem elképesztően jól gitározott. Írtam róluk a főiskolai újságba. Meg persze az LGT, mint mindenkinél. A tabáni koncert ott szólt az ablakunk alatt, tehát csak le kellett sétálnom. Volt egy osztálytársam a gimnáziumban, aki Magyarország egyik legnagyobb Frank Zappa²⁷ rajongója volt. Nyilván töredékesen lehetett Zappához jutni. Azokat is hallgathattam. Nem voltam annyira oda érte, mint ő, viszont fordítottam neki a leírt szövegekből valamennyit, mert ő nagyon szerette Zappának ezt a kicsit szürreális, sosem tudod, hogy mi lesz belőle típusú zenéjét. A főiskolai barátom, akivel lemezt vettünk, nagy reggae-rajongó volt. Ő nagyon sok reggae-t vett föl nekem. És így szépen lassan eljutottunk a punkhoz, az újhullámhoz, ami engem nagyon fejbe vágott és elkezdtem tudatosan ezt keresgélni.

Bihari Balázs:

Mennyire volt az eldöntött dolog, hogy te egy elhivatott külkeres leszel?

Szőnyei Tamás:

Egyszerű a válasz: semennyire. Nem mondom azt, hogy teljesen félrevivő választás volt. Angol tagozatra jártam a gimiben, azt tudtam, hogy humán és nyelvi vonalon akarom folytatni, de azt éreztem, hogy nem vagyok elég jó ahhoz, hogy a bölcsészkarra felvegyenek. Akkoriban nagyon nagy volt a túljelentkezés. A közgázra a matek miatt nem akartam menni, így kizárásos alapon jött a Külkereskedelmi Főiskola, ahol kellett is a matek, de nem volt annyira vészes, viszont nyelvet lehetett tanulni, úgyhogy oda felvételiztem, és föl is vettek. Nem telt el hosszú idő, hogy rájőjjek, ez nem az én életpályám. De elvégeztem, vesztenivalóm nem volt. Konkrétan egy percet nem dolgoztam külkereskedőként, leszámítva a kötelező nyári gyakorlatot. Most utólag, az állambiztonsági papírok ismeretében azt mondom, hál' istennek, hogy nem kerültem külkereskedelmi pályára. Viszont elkezdtem írogatni a főiskolai újságba, zenéről, sportról, főiskolai ügyekről, mindenféléről. Csináltam egy Töröcsik András²⁸-interjút, ami nagy dolog volt nekem akkor. Szép lassan kialakult, hogy inkább ez lenne a pálya.

Bihari Balázs:

A katonaságot megúszad?

Szőnyei Tamás:

Nem úsztam meg, illetve meg is úsztam, meg nem is. Előfelvételiként az egyetemistákat vitték el, mert az egyetem négy vagy öt évig tartott, a főiskola csak három év volt. Kellott ahhoz némi protekció, hogy itt, Budapesten lehessen katona és irodai jellegű munkám legyen. Közben töltöttem épp a szolgálatot, csökkentették a katonaság időtartamát. Másfél évre vonultam be és azt hiszem, tizenhárom vagy tizennégy hónap után szerelhettem le. Tehát megvolt a katonaság és aztán szép lassacskán jött az újság. Előbb szó szerint újságkihordó is lettem, de közben már írtam is.

Bihari Balázs:

Egy főiskolai újságba bekerülni relatíve egyszerű dolog lehet, de ebből hogyan lett később *Képes Sport* vagy *Magyar Ifjúság*?

²⁷ Frank Zappa (1940–1993) amerikai zeneszerző, gitáros, producer és filmrendező.

²⁸ Töröcsik András (1955) válogatott labdarúgó, csatár, sokak szemében legenda és az utolsó magyar futballzseni. Többször került fel a France Football Aranylabda-szavazásának listájára, éveken keresztül volt Magyarország és klubcsapata, az Újpesti Dózsa egyik legnépszerűbb labdarúgója.

Szőnyi Tamás:

1978-ban volt az argentinai foci-világbajnokság, ahol Magyarország is játszott. Nyilasi, Törőcsik, Ebedli – nagyon jó generáció volt, pár évvel lehettek idősebbek nálam. A *Képes Sport*²⁹ című újság, amit én gyerekkoromtól járattam, meghirdetett egy pályázatot, hogy a vb kapcsán lehet írni és én erre küldtem egy cikket. Nem nyertem meg, de a legjobb kilenc-tízbe bekerültem, azok közé, akiknek a nevét már közli a nyertesek között a lap. Szerintem tök jó kis írás volt, nem sporttudósítás, hanem fikció. Kovács Zoli,³⁰ az *Élet és Irodalom*³¹ mostani főszerkesztője is benne volt az első tízben. Akkor ismerkedtünk össze, mert az volt a jutalom, hogy a helyezetteket kivitték Frankfurtba 1978 novemberében, amikor az NSZK ellen játszott a magyar válogatott egy barátságos meccset – ami a nagy köd miatt félbeszakadt. Akkor repültem életemben először. Attól kezdve lett nekem a *Képes Sport*, ahova be tudtam kopogtatni, hogy szívesen írnék ilyen kis ízékét. Ha eszembe jutott valami, akkor azt meg tudtam írni tíz sorban, vagy elküldtek sporteseményekre tudósítani. Teke, kézilabda, akármi, nem értettem egyikhez se, de az ember megcsinálta.

Bihari Balázs:

És már fizettek is?

Szőnyi Tamás:

Biztos kaptam érte párszáz forintokat. Igazából nem a pénz számított, mert ahhoz kevés volt, hogy bármit is számítson, hanem egyszerűen az, hogy csinálhattam, elfogadták, megjelent. Ez nagyon sokat számít húsz évesen. A főiskolai újságban jó hosszan lehetett írni bármiről. Aztán elkezdtem a *Magyar Ifjúság*³² is írni, először egy olvasói levéllel, ami a Beatrice együttes³³ mellőzéséről szólt már ilyen kicsit begőzölt, punkos-új hullámos szellemben, a Beatrice melletti kiállítás gyanánt, picit provokatív éllel. Leközölték, és nagy levéláradatot indított el a cikk pro és kontra. Ez már 1979–80. A Beatrice még fölfelé jövőben volt, nem voltak még betiltva, csak nagy vihar zajlott körülöttük. Az olvasói levelemből lett egy kis perpatvar, hozzászólt sok olvasó, hozzászólt Kőbányai János³⁴ is. Ettől kezdve a *Magyar Ifjúságnál* is tudtam már igazi cikkekkkel jelentkezni, tehát megint nem teljesen ismeretlenként kellett kopogtatni, hanem meg lehetett beszélni. Úgyhogy elkezdtek az én írásaimat is közölni mint külsős szerzőét. Ezek egy része zenei volt, másik részük rövidebb, kulturális jellegű akármi.

Bihari Balázs:

Ha jól emlékszem, Mola György³⁵ volt a *Magyar Ifjúság*ban a zenei rovatszerkesztő. Hogy nézett ki abban az időben a *Magyar Ifjúság* imázsa, ezen belül a zenének mi volt a szerepe, összehasonlítva az *Ifjúsági Magazinnal*?

²⁹ A *Képes Sport* több, egymástól független magyar sajtóterméket takar 1939 és 2020 között. A második *Képes Sport* 1954 és 1992 között az állami sportvezetés hetilapja volt.

³⁰ Kovács Zoltán (1952) újságíró, az *Élet és Irodalom* főszerkesztője.

³¹ Az 1957-ben alakult *Élet és Irodalom* irodalmi-közéleti hetilap.

³² A *Magyar Ifjúság* a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ) hetilapja volt 1957 és 1989 között.

³³ A mai napig működő, több átalakulást megélt Beatrice eredetileg lányzenekarként indult 1969-ben, de az interjú az 1978 és 1981 között működött klasszikus, hard rock felállásra utal, melyben Donászy Tibor (dob), Gidófalvy Attila (billentyű, ő egy évvel később a Karthagóba távozott), Lugosi László (gitár), Miklóska Lajos (basszusgitár) és Nagy Feró (ének) játszott és vált a korabeli kultúrpolitika egyik első számú mumusává.

³⁴ Kőbányai János (1951) író, szerkesztő, szociográfus, fotóművész. A Beatricével is együtt dolgozó Fölőpéldány csoport néhai tagja, a csövesekről, a punkokról készült szociografikus munkáiról ismert, majd érdeklődése a zsidó identitás, és kultúra felé fordult.

³⁵ Mola György újságíró, író, szerkesztő.

Szőnyei Tamás:

Tudni kell, hogy mind a kettőt a KISZ, a Kommunista Ifjúsági Szövetség adta ki, pontosabban a lapkiadó vállalata a KISZ-nek, hogy néhány újságot megjelentet. A *Magyar Ifjúság* hetilap volt, az *Ifjúsági Magazin*³⁶ havi. A *Világ Ifjúsága*³⁷ szintén havonta jelent meg. És talán még két folyóiratot adtak ki az említettek felül. Ez a három volt mindenesetre, ami a fiatalokat célozta meg. Három formátum, három különböző szerkesztőség, tehát ezek mind külön egységek voltak és mindegyiknek más a története. A *Magyar Ifjúság* eredetileg nagy, napilap formátumú volt, de azt az időszakot csak utólag, az archívumban lapozgatva ismertem meg. Amikortól én ismerem a *Magyar Ifjúságot*, már középnagy méretű, 64 oldalas hetilap volt. És azért szúrtam ki magamnak, hogy itt szeretnék publikálni, mert hetente jelent meg, gyors volt az átfutása. Akkor nem tudtam, de valami hihetetlen példányszámban fogyott, százazres nagyságrendben, de hát akkor általában marha nagy példányszáma volt az újságoknak. Az *Ifjúsági Magazin* esetében, ami havonta jött ki, ha leadtak szeptemberben egy cikket, lehet, hogy novemberben jelent csak meg. Mindkettő teljesen vegyes felvágott tartalmú újság volt, semmi specializáció. Az akkori sajtóban is voltak specializált lapok, mint a *Kertészet-szőlészet*, a *Magyar Horgász*, az *Autó-motor*, a *Képes Sport* vagy akár a *Labdarúgás*. Azt is járattam, volt egy idő gyerekkoromban, amikor rendszeresen megvettem és kivágtam belőle a képeket a gombfocihoz. Visszatérve az ifjúsági lapokra, minden volt bennük: a KISZ Központi Bizottsága üléseiről szóló beszámolók, üzemi riportok, mezőgazdasági cikkek, építőtábori beszámolók, kulturális élet, sport, rejtvény, levelezés és a *Magyar Ifjúságban* két oldal zene. A *Magyar Ifjúság* talán szélesebb életkorra célzott, a tizennégy évesektől a harmincasig terjedő korosztályt lőtte be, ezért is voltak gazdaságpolitikai, komolyabb politikai-külpolitikai elemzések is, meg persze mindenféle szurka-piszka az imperialistákra – de azért a *Playboy*ból³⁸ kivágott képeket mutogatva, hogy lám-lám, hova fajulnak a dolgok. Az *Ifjúsági Magazin* inkább a 14–20 közötti korosztálynak szólt. Több volt benne az oktatás, az iskolai ügyek, a szakmunkások problémái, és így tovább, de a sport, a divat, bármi, ami a fiatalokat érdekelheti, megjelent. És ott is több oldalnyi zene. Ebből következően annak a néhány zenei oldalnak viszont mindenről kellett szólnia, vagy legalábbis majdnem mindenről, magyarról és külföldről egyaránt. A *Világ Ifjúsága* esetében erősebb volt a külföldi tematika. Ritkábban volt a kezemben, de arra emlékszem, hogy ott több volt a külföldiből átvett zenei anyag. Azt nem mondanám, hogy lefordított, hanem inkább magyarrá transzformált írások voltak ezek. Tehát a zenei oldalaknak – ma úgy mondanám – népfrontos jellege volt és amikor egy-másfél évig én voltam ennek a zenei két oldalnak a szerkesztője a *Magyar Ifjúságban* a nyolcvanas évek végén, én is erre törekedtem.

Bihari Balázs:

A korlátozott helyre mégiscsak sokan dolgoztatok. Mi volt a szereposztás?

Szőnyei Tamás:

Ez mind egyéni szereposztás kérdése volt. Egy külsős munkatárs, ha saját maga jelentkezik cikkel, hogy ő szeretné megírni, akkor azt csinálja. A belsősöknek pedig feladatokat adnak, habár a külsőst is lehet dolgoztatni. Én azt írtam, amihez nekem volt kedvem, illetve ami ötletem támadt. De azt még nem láttam, hogy belül hogyan zajlik a folyamat. Mola Gyuri, aki a zenei rovat szerkesztője volt, utólag írta meg nekem, hogy az

³⁶ Az *Ifjúsági Magazin* (rövidítve: IM) 1965-ben alakult, fiataloknak szánt havilap a KISZ égisze alatt, mely túlélte a rendszerváltást és 2015-ig működött. 1978 októberétől színesben jelent meg.

³⁷ A *Világ Ifjúsága* 1950-től 1993-ig működő havilap volt a KISZ gondozásában.

³⁸ A *Playboy*-t 1953-ban alapította Hugh Hefner és néhány társa, és egyike lett a világ legismertebb magazinjainak. A havonta megjelenő életmódmagazin nemcsak az erotika és a szexuális forradalom egyik szimbóluma, hanem kiváló írásokat, riportokat, novellákat is tartalmazott a kor neves szerzőitől.

új hullámos, nagyobb lélegzetű írásaimmal némi ügyeskedésre volt szükség. Gyuri hozzám hasonló korú fiatal srác volt, de volt egy idősebb és tapasztaltabb szerkesztő, aki ismerte a dörgést, és tudta, mikor lehet a cikket elhelyezni. Hogy most nem annyira jó, valami bántó helyzet van, de később lehet egy kicsit problémásabbnak tűnő írást is hozni. Nekem ezekről fogalmam sem volt és ez nem is baj, mert így sokkal kevesebbet idegeskedtem azon, hogy most mi van, vagy mi lesz.

Bihari Balázs:

Mit tudsz arról, hogy az *Ifjúsági Magazin*ban ez hogyan működött?

Szőnyi Tamás:

Ismertem Sebők Jánost,³⁹ az *Ifjúsági Magazin*ban ő szerkesztette a zenei oldalakat, meg egy csomó mást is írt. Ő, azt hiszem, közgazdász volt, sokszor írt közgazdasági megközelítésből. Szerintem ő is a *Magyar Ifjúság*os cikkeim alapján kért meg, hogy a nevezetes *Rockévkönyv '81*-be írjak. Akkor találkoztunk, akkor beszélünk először, de nem lettem szerzője az *Ifjúsági Magazin*nak. Szerintem ennek az volt az oka, hogy egyszerűen nekem a *Magyar Ifjúság* volt a pálya. Tehát az, amiről az előbb beszélünk, hogy ott viszonylag gyorsan és elég jó terjedelemben lehetett megjelenni. Az *Ifjúsági Magazin* nem hiányzott, Sebők sokat írt oda, a nemzetközi részét Tardos Péter⁴⁰ tartotta a markában. Czippán György⁴¹ szintén szerkesztő volt, talán még magasabb pozícióban, ő is írt zenei vagy ifjúsáspolitikai cikkeket.

Bihari Balázs:

Sebőknek elég kézenfekvőnek tűnt, hogy te is írd a *Rockévkönyv*be. Miket is készítettél?

Szőnyi Tamás:

Pajor Tamással⁴² készült egy interjú. Van benne egy Nagy Atillával⁴³ készült beszélgetés, azt hiszem, azt Sebők csinálta. És készítettem egy új hullámos kislexikont is egy csomó együttesről, akik akkor jöttek elő Magyarországon. 1981-ben vagyunk, tehát ez az eleje a dolognak. A kislexikon így festett: névsor és három sor egyéb információ. Ugyanebben a könyvben van Bozóki András⁴⁴ tanulmány jellegű írása az új hullámos színterről,

³⁹ Sebők János (1951–2013) újságíró, közgazdász, könnyűzenei szakíró, a magyar könnyűzenei újságírás egyik legfontosabb alakja, számos e témában írt kötet – pl. *A Beatlestől az új hullámig, Magyarrock I-II.* – szerzője, társszerzője.

⁴⁰ Tardos Péter (1924–1984) újságíró, zeneszerző, dalszövegíró, humorista, rádiós-televíziós szerkesztő, akinek számos kötete közül a legismertebb az 1980-ban és 1982-ben is kiadott *Rocklexikon* volt.

⁴¹ Czippán György (1943) újságíró, szerkesztő. Ebben az időszakban az *Ifjúsági Magazin* főszerkesztő-helyettese volt, 1984-ben többekkel együtt elbocsátották. A nyolcvanas évek végén Laude néven alapította meg a könyvkiadóját, ahol Szőnyi Tamás *Az új hullám évtizede* című könyvének első kötete is megjelent.

⁴² Pajor Tamás (1963) zenész, énekes, dalszövegíró, prédikátor. Gimnazistaként Solymár Árpád, Czeller Péter, Lányi Tamás és Aradi Gábor társaságában indította el a korai magyar punkszintér egyik első zenekarát, a Neuroticot még 1980-ban. A *Rockévkönyv '81*-ben megjelent Pajor-interjú egyrészt a zenekarnak, másrészt a színtérnek adott nagy nyilvánosságot. A nyolcvanas évek közepétől a Neurotic többedik inkarnációja a magyar avantgárd-new wave színtér fontos és botrányhős zenekarává vált, amelynek villanásait és mélypontjait örökítette meg Xantus János filmrendező 1987-es *Rocktérítő* című filmjében, melynek forgatása közben a zenekar egy része megtért a HIT Gyülekezetébe, magával húzva az akkori fél magyar undergroundot. Pajor megtért társaival alapította meg az Amen zenekart. Jelenleg Prédikátor néven működteti zenei projektjét.

⁴³ Nagy Atilla Kristóf (1963–1998) író, költő, szerkesztő, a *Rockévkönyv '81* megjelenésekor viszont még nem lépett irodalmi pályára, az 1977–81 között létezett Lavina basszusgitáros-énekes volt, később számos punk és underground zenekarban megfordult és a rendszerváltás utáni magyar irodalmi élet meghatározó figurájává nőtte ki magát kötetivel.

⁴⁴ Bozóki András (1959) politológus, szociológus, egyetemi tanár, az MTA doktora. A *Magyar Narancs* című lap és a *Politikatudományi Szemle* című folyóirat alapító szerkesztője. 2005–2006-ban kulturális miniszter.

dalszövegek elemez, illetve hosszan idéz belőlük. Akkoriban egy kicsit irigyeltem is ezt tőle, úgy voltam vele, hogy ilyet nem tudnék csinálni. Volt ebben valami tudományos jelleg, egyetemi dolgozatszerűség, ami nem egy újságműfaj. Én újságműfajt tudtam. Zárójelben: mi egy gimnáziumba jártunk egyébként, ő egy évvel lejjebb, mint én. Azért mondom, mert Andrással elég régi az ismeretség, de nem tudtam, hogy ő ezzel foglalkozik.

Bihari Balázs:

Hogyan volt megtervezve a *Rockévkönyv*, volt-e szerkesztőségi értekezlet vagy olyan team-munka, ami alapján összeállt a kötet?

Szőnyei Tamás:

Ezt nem tudom megmondani, mert nem voltam ott. Én kifejezetten Sebőkkel beszélgettem. Ő keresett meg, hiszen ő szerkesztette a könyvet és nyilván úgy talált meg, hogy olvasta az írásaimat. Rendes szerződést kötöttünk a Zeneműkiadóval. Ez volt életem első szerződése. Biztos vagyok benne, hogy aki kézbe veszi ezt a könyvet, látja, hogy az egész föl van építve, van egy komoly, végiggondolt szerkezete, amit szerintem nemcsak magával beszélt meg Sebők, hanem talán a Zeneműkiadóval is, meg esetleg Czippánnal. Úgy van kitalálva, hogy aki akkoriban komolyabban, vagy bizonyos minőségi szintet megütve írt a zenéről, az benne van. Kőbányai János, Mola Gyuri – nem tudom most így fejből. Van benne egy jó adag nosztalgia, visszatekintés a régebbi időkre, aktuális zenei rész, közgazdasági rész. Tehát átfogó kiadvány lett és tök fura és nagyon érdekes lenne megtudni, hogy miért nem lett '82, '83, '84 – soha nem kérdeztem meg Sebőktől, hogy a Zeneműkiadó miért nem akarta ezt folytatni.

Bihari Balázs:

Szerintem sikeres könyv lehetett.

Szőnyei Tamás:

Nem a bevétel lehetett az egyetlen szempont, amit figyelembe kellett venni. Nem tudom, de tök jó lenne ezt megtudni, de hát nem tudom.

Bihari Balázs:

A Neuroticot mint témát te hoztad?

Szőnyei Tamás:

Nem tudom már pontosan fölidézni, de valószínűleg igen. Feltehetőleg beszélgettünk arról, hogy lesz ez a kiadvány, lehet, hogy Sebők mondta, hogy kéne egy interjú.

Bihari Balázs:

Kőbányai Jánosról lehet tudni, hogy ő képből volt csöves és punk témában, hiszen többszörösen feldolgozta azt cikkeket, fotókat és dokumentumfilm formájában is. De az számomra sosem derült ki igazából, hogy Sebők János valójában mennyire volt képből az újhullámos-punk magyar zenekarokkal, nem igazán tudom eldönteni, hogy ő valóban jelen volt-e ezeken a koncerteken vagy sem, és hogy az ő véleményalkotása mennyire első forrás.

Szőnyei Tamás:

Ez nagyon jó kérdés. Ezen én is gondolkoztam, mert az ember nem emlékezhet mindenkire vagy nem ismerhetsz mindenkit egy-egy koncerten. Azt tudom, hogy én elég sokat jártam koncertekre és nyilván én sem voltam ott mindig mindenhol, de nincs olyan emlékem, hogy koncerten összetalálkoztam volna vele, holott biztos, hogy volt. Kőbányaival is hasonló a helyzet, hogy nincsen emlékem, de őt személyesen akkor nem is ismertem még.

Ha Sebők Jánost újhullámos koncerten nem is láttam, az például egész biztos, hogy a Fekete Bárányok-koncerten ott volt, de ott rohadt nagy volt a tömeg. A viszonylag kisebb helyeken, a Ráday Klubban, az Almássy téri Szabadidőközpontban, a Bercsényiben, az Ikarusban nem emlékszem, hogy találkoztam volna vele. De ezt ugye megint hülyeség mondani, nem lehet kijelenteni, hogy nem volt ott. Szóval, hogy mennyire volt ez nála első kézből, mint ahogy nálam, ezt nem tudnám megmondani. Soha nem beszéltünk erről. Mondjuk túlságosan sokat nem is találkoztunk, de ez a kérdés időnként bennem is fölmerült.

Bihari Balázs:

Azért is kérdeztem, mert az ő retorikájában meg a korabeli popsajtóban rendre előkerült a hivatalos újhullám és a nem hivatalos újhullám kifejezés, ami gyakorlatilag tinédzsereket ugrasztott egymásnak. Az, hogy valamelyik zenekar lemezhez jutott, nem feltétlenül annak volt köszönhető, hogy mondjuk rettenetesen dörgölöztek volna a hatalomhoz.

Szőnyei Tamás:

Én nem emlékszem, hogy ezt valaha leírtam volna. Mindig idegesített az ilyesmi, soha nem szerettem ezt a fajta különbségtételt és szerintem a zenekaroknak is nagyon rosszat tett. Ha belegondolok, hogy a KFT⁴⁵ együttes, ami nagyon tehetséges, jó zenekar volt és csak azért, mert befutottak egy normális pályát, nyertek a tévében és lemezt készíthettek, hivatalos újhullám bélyeget kapott magára. Szerintem ettől idegbajt kaphattak, noha feltehetően ők sem gondolták azt, hogy lázadó, ellenzéki zenekar lennének. És a másik oldalról, hogy „nem hivatalos”, ez is egy baromság. Mert abban a pillanatban, hogy megjelent a lemezük, a Bizottságból hivatalos újhullám lett? Ezeket az elsőre talán jól hangzó zszurnaliszta szurkapiszkákat én nem szerettem. Noha Sebők nagyon sok mindent jól csinált, és én nem tudtam volna azt úgy megírni, ahogy ő, de az ilyesmi nem tetszettek nekem.

Bihari Balázs:

Kerültél konfliktusba zenekarokkal vagy a hanglemezkiaadóban, a zeneiparban mozgó emberekkel? Mondjuk úgy, ahogy Sebők János Erdős Péterrel?⁴⁶

Szőnyei Tamás:

Úgy nem, hogy arról annak idején tudomásom lett volna. Én nagyon kívülálló voltam, életemben nem beszéltem például Erdős Péterrel. Ez nem érdem, nem jelent semmit, csak azt, hogy nem voltam abban a helyzetben, hogy vele bármilyen kontaktusba kerültem volna vagy kellett volna, hogy kerüljek. Utólag, miután évtizedekkel később néhány dokumentum a kezembe került, láttam annak nyomát, hogy egy-egy cikkem kiverte a biztosítékot újhullámos témakörben Bors Jenőnél,⁴⁷ akivel egyébként találkoztam. Az később volt már, a lemezgyári privatizációs ügy kapcsán, tehát a rendszerváltás után. A nyolcvanas évek elején a magyar újhullámmal kapcsolatos írásaim lemezgyári berkekben érzékeny pontokat érintettek. A

⁴⁵ A KFT együttes 1981-ben alakult Budapesten. Azon kevés zenekarok egyike, amely a magyar újhullámos bandák közül a mai napig, országosan népszerű, ráadásul változatlan felállással – Bornai Tibor, Laár András, II. Lengyelfi Miklós, Márton András – működik, és amelyben csak egy lemez erejéig volt Laár helyén Mohai Tamás énekes-gitáros.

⁴⁶ Erdős Péter (1925–1990) jogász, menedzser, a teljes magyar popzene egyik központi alakja, irányítója, ideológusa a Kádár-korszakban. A Hungaroton munkatársaként a könnyűzene legismertebb és egyben legellentmondásosabb menedzsere.

⁴⁷ Bors Jenő, eredeti nevén Biermann Jenő (1931–1999) a magyar lemezkiadás meghatározó alakja, a Magyar Hanglemezyártó Vállalat igazgatója 1965 és 1990 között, a Magyar Hangfelvétel-kiadók Szövetsége örökös tiszteletbeli elnöke. A rendszerváltás után, miután leváltották az MHV éléről, megalapította a Quint Hanglemezkiaadó Kft.-t, amely 1992-ben az akkor Magyarországon partnert kereső EMI-jal állt össze EMI-Quint néven.

Magyar Ifjúságban írtam egyszer a Kontroll Csoport,⁴⁸ a német Toten Hosen⁴⁹ és Unbekannt⁵⁰ együttesek budapesti koncertjéről, ami nem ORI szervezésben, hanem privát alapon jött létre. Mindenről pozitívan számoltam be, hogy milyen klassz nemzetközi koncert, csak úgy megcsinálják a fiatalok, jó a műsor, jó minőségben, és így tovább. És ez megjelent a *Magyar Ifjúságban*. Sebők valahonnan megszerezte és megkaptam egy belső lemezgyári iratot, ahol kifogásolták ezt a nem hivatalos, gerilla jelleget, bezzeg Németországban ilyen nem lehetne csinálni, az újságíró pedig pártolja ezt, ráadásul teret ad neki a *Magyar Ifjúság*. Ez ráadásul pont abban az időben volt, amikor azon a bizonyos, 1981-es tatai tanácskozáson⁵¹ ezeket a zenekarokat – az URH-t⁵² vagy a Bizottságot⁵³ – tette helyre a hatalmat képviselő miniszter-helyettes.⁵⁴ Miközben tehát a hivatalosság ez ellen foglalt állást, én a KISZ lapjában ezt a nem hivatalos dolgot pártoltam. A CPg-vel⁵⁵ hasonló volt a helyzet. Wilpert Imrével⁵⁶ csináltam egy interjút 1982-ben – aki az MHV könnyűzenei főszerkesztője volt, a Start⁵⁷ márka ekkor indult el –, hogy mikor fogják kiadni a kedvenc zenekaraimat és erről beszélgettünk. Volt egy kis bevezető szöveg is, hogy itt van egy csomó együttes, akikre érdemes figyelni és akkor, hopp, egy zárójeles felsorolásban már ott volt az ETA és a CPg neve is. A CPg elleni vádemelési javaslatban az ő tevékenységüket elősegítő körülmények között szerepelt Sebők tevékenysége általában, aki a punkokat pártfogolta, én, mint aki írtam is róluk, valamint Nagy Feró,⁵⁸ aki segített nekik koncertlehetőséghez jutni. Ezek mind elősegítő körülményként voltak a vádhatóság szemében. Később a vádiratban meg az ítéletben viszont már nincsenek benne. Nem volt annyira lényeges számukra, hogy ez büntetőjogilag megállta volna a helyét. Annak idején erről persze fogalmam sem volt, szóval azért ilyen dupla fenekű a válaszom, mert egyrészt tudtomon kívül lehetett volna ilyen konfliktusom, de mégsem volt.

⁴⁸ A Kontroll Csoport a nyolcvanas évek egyik legmeghatározóbb és legegényibb hangvételű zenekara, amelynek örökségét 1984-es feloszlása után is vitték tovább a tagok utódzenekarai: az Ági és a Fiúk, a Balkan (Fu)Tourist, a Sziámi-Sziámi, a Kampec Dolores és a Keleti Fény.

⁴⁹ A Toten Hosen Németország legnépszerűbb punkzenekara, a Kontroll által szervezett koncert idején viszont még csak az NSZK-ból érkezett underground zenekarnak számított.

⁵⁰ Die Unbekannt, elektronikával kísérletező nyugatnémet újhullámos zenekar a nyolcvanas évek első feléből.

⁵¹ 1981. március 23. és 25. között a hazai pop- és rockzene képviselői Tatán találkoztak a kádári-aczéli kultúrpolitika könnyűzenei vezetőivel. A Mező Imre KISZ Továbbképző Központban tartott tanácskozás egyik központi témája a szabadfoglalkozású zenei előadóművészek szakszervezetének megalakítása volt. A pártállam és a könnyűzenei műfaj képviselőinek feszült és ellentmondásos viszonyáról is szóló tanácskozásról Almási Tamás rendező dokumentumfilmet készített *Sok húrton pendülnek* címmel.

⁵² Az URH 1980-ban alakult (eredetileg Orgazmus néven), majd fél évvel később, 1981-ben feloszlott zenekar, amely a két évvel korábban indult Spions (tagjai nem sokkal később disszidáltak) utáni időszak legjelentősebb társulata, melyről még a *New Musical Express* tudósítója is megemlékezett. A feloszlás után tagjai közül Müller Péter Iván belépett a Kontroll Csoportba, míg Kiss László, Menyhárt Jenő és Salamon András megalapították az Európa Kiadót, részben az URH szellemi örökségét továbbvive.

⁵³ A Bizottság, vagy Albert Einstein Bizottság a Dunakanyar legjobb képzőművészeit tömörítő katasztrófafzenetársulat, melynek legelső fellépése az 1980-as Fekete bárányok-koncerten volt a Beatrice–Hobo Blues Band–P Mobil triász társaságában. A neodadaizmus magyarországi úttörőinek két lemeze is megjelent az MHV Start gondozásában.

⁵⁴ dr. Tóth Dezső (1925–1985) kultúrpolitikus, irodalomtörténész, egyetemi tanár. A Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja. 1977 és 1985 között művelődési miniszterhelyettes volt. Irodalomtörténészként jelentős munkája a Vörösmarty-monográfia.

⁵⁵ A CPg 1979-ben Szegeden alakult punkzenekar, melynek tagjait 1983-ban kommunistaellenes dalszövegeik miatt börtönbüntetésre ítélték közösség elleni izgatás vádjával.

⁵⁶ Wilpert Imre (1944) népművelő, szerkesztő, menedzser. Korábban a Népművelési Intézet munkatársa, majd Erdős Péter jobbkeze, az MHV Start label főszerkesztője.

⁵⁷ Az MHV Start labelje 1981 és 1991 között működött. Fő profilja a feljövő előadók megjelentetése, leginkább rock, hard rock, alternatív, heavy metal stílusokban.

⁵⁸ Nagy Feró (1946) énekes, színész, dalszövegíró, a Beatrice és az Ős-Bikini frontembere.

Bihari Balázs:

Nem ért semmi retorzió úgy, hogy nem tudad, hogy miért kapod?

Szőnyei Tamás:

Konkrétan semmi. Utólag tudom, hogy lehetett volna problémám néhány dologból. Mondok egyet. Megjelent két írásom szamizdatban. Nem politikai szamizdatban, hanem művészetiben, az *Artpool Letter*ben, amit Galántai György és Klaniczay Júlia⁵⁹ csináltak. Körülbelül tíz lapszámot jelentettek meg 1983–84 tájékán. Utólag tudtam meg, hogy nagyon erős megfigyelés alatt álltak, majdnem annyira, mint a politikai szamizdatok. Nyilván figyelték, hogy mit közölnek, hol sokszorosítják, hogyan terjesztik a lapot. Ezekről vannak dokumentumok, sokat láttam már az állambiztonsági iratok közül – lehallgatták a telefonjukat, követték őket. Minden megvolt, ami csak kellett ebben az időben. De ők mindezzel dacolva, minden problémát megoldva csinálták a maguk dolgát. Szóval közölték az írásomat és simán lehetett volna bármiféle problémám, de nem volt. Tehát megúsztam. Egyszerűen szerencsém volt, vagy túl kis hal voltam, szóval nem akarnám ezt nagyítani, csak utólag lélegzek nagyokat, hogy hú de jó, hogy nem történt semmi, mert naivan beleugrottam ezekbe a dolgokba. Félig-meddig naivan, mondjuk így.

Bihari Balázs:

Azt hiszem, egy interjúban már elmondtad, hogy ha megpróbálták volna beszervezni, te is ugyanúgy reagáltál volna, mint az emberek nagy része: összetojod magad és köpni-nyelni nem tudtál volna, hiszen annyira váratlanul jött volna ez a helyzet.

Szőnyei Tamás:

Ezt szépen megúsztam anélkül, hogy bármiféle tapasztalatom lett volna, tehát nem történt semmi. Utólag azt mondom, hogy hál' istennek, mert így nyugodtabb életem volt és azt gondolom, hogy igen, rettenetesen be lettem volna tojva és valószínűleg alkalmatlan lettem volna erre az állandó hazugságban élést és önmagam megjárását igénylő folyamatra, nem tudtam volna szerintem csinálni. Azért szerencse, hogy nem került erre sor, mert abból a szempontból viszont tök tudatlan voltam, hogy nem voltam erre fölkészülve mentálisan. Nem volt olyan kapcsolat, aki segített volna, hogy hogyan lehet ezeket a dolgokat megúszni. Utólag már egy kicsit jobban tudom, hogy mit lehetett volna esetleg csinálni, de ha az ember húsz-huszonöt éves, ami nálam még eléggé gyerek kategória, belekerülhet. Hát nem tudom. Szóval nagyon jó, hogy ezt megúsztam, szemben másokkal, akiknek nem sikerült.

Bihari Balázs:

Érdekes kérdés, hogy mondjuk egy újságírónak milyen a viszonya azokhoz, akikről ír. Te mit gondolsz erről?

Szőnyei Tamás:

Szerintem ez nagyon személyiségfüggő. Hogy az ember hogyan csinálja vagy hogyan

⁵⁹ Az Artpoolt 1979. március 25-én alapította Galántai György és Klaniczay Júlia, de előzményei Galántai György 1970 és 1973 között működő balatonboglári Kápolnaműterméhez vezetnek vissza. *Aktuális Levél* (AL) címmel 1983 és 1985 között az Artpool kulturális szamizdat folyóiratot adott ki, egyenként 300-500 fénymásolt példányban. Előzménye a *Pool Window*, az Artpool 1980-ban indított, összesen 30 számból álló hírlevele volt, melyben főképp nemzetközi mail art-felhívásokat osztott meg hazai művészekkel. Az *Aktuális Levél*nek összesen 11 száma jelent meg, a nemzetközi művészeti élet és a párhuzamos kultúra eseményeiről közölt fotókat, riportokat és interjúkat. Az Artpool a felhivatalos művészeti és kulturális közeg több eseményét dokumentálta hangfelvétellel, melyek leiratai megjelentek az *Aktuális Levél*ben, a hanganyagokból pedig Galántai György tematikus kazettákat szerkesztett Artpool Rádió néven. Ezeket csere útján terjesztették a nemzetközi mail art- és kapcsolatművészeti hálózatban.

sikerül neki. Közben eszembe jutott, amit korábban kérdeztél, hogy milyen koncertekre jártam. A Beatricét elfelejtettem mondani. Több budapesti Beatrice-koncertre is elmentem, mert különben nem is tudtam volna úgy a cikkel robbantani, hogy nem hallottam őket koncerten. Zárójel a zárójelben: Sex Pistolst és Ramonest tőlük hallottam először, tehát nem az eredetit. Jól játszották, nagyon profi módon játszottak.

A személyes kapcsolat a zenészekkel. Én soha nem voltam igazán jó meg laza újságíró, aki könnyen megtalálja a kapcsolatot, oldottan tud dumálni és haverkodni. Nekem ez soha nem ment. A mai napig feszengek, nem tudok lazán cseverészni a semmiről. Ez nekem nehéz dolog volt világeletemben. Minden alkalommal kicsit le kellett győzni magamat, amikor interjúra mentem, és mindig azt éreztem, hogy nem vagyok felkészülve, nincs elég jó, okos kérdésem, és így tovább. Az esetek többségében működött a dolog, lett belőle valami, de ezzel állandóan küszködtem, és ez így volt akkor is, amikor még a pályám elején voltam zenei újságíróként. Az segített igazából, hogy abban az időben a híres zenészekkel nekem semmi kapcsolatom nem volt, nem kerestem őket. Engem nem küldtek Omega-interjúra, hanem mondjuk a Vágtázó Halottkémekről⁶⁰ írtam. És a fiatalabb, korban hozzám közel álló társasághoz könnyű volt hozzáférni, mert őket nem nagyon kereste más újságíró. Előállt az a furcsa szituáció, hogy én újságíróként kerestem meg őket mint zenészeket. De tulajdonképpen ők nem voltak zenészek, mint ahogy én sem voltam újságíró. Igazából azok voltak, meg én is, de a magyar média vagy a közélet szempontjából mégsem. Kívülállók voltak ők is és én is, noha ők is jót csináltak és én is jól megcsináltam azt, amire vállalkoztam. Ezért az a helyzet állt elő, hogy úgy csináltunk, mintha. Tehát Wahorn Andrással,⁶¹ Grandpierre Atillával vagy Menyhárt Jenőékkel⁶² mint zenészekkel csináltam interjút. Szerintem senki nem tudta, hogy ebből mi fog kijönni. És tök jó, hogy ők nyitottan álltak hozzám. Kicsit olyan lehetett, mint ahogy a fanzinkészítők a még nem híres, lemez előtt álló zenekarokkal: ők megtisztelték azzal, hogy szóba álltak velem, én meg elértem azt, hogy megjelentek abban a sajtóban, amibe egyébként nem nagyon kerültek volna be, vagy lehet, hogy csak később, vagy nem ilyen pozitív tálalásban. És ebből kialakult egy kis bizalmi kapcsolat, ami aztán nem fejlődött tovább olyan értelemben, hogy mi nem lettünk haverok. Én nem buliztam velük együtt, éppen ezért az egyéb dolgaikról nem is nagyon tudok. Tehát nem tudtam, hogy kinek ki volt a nője, mi volt a probléma, ki mit szívott, nem rúgtunk be együtt. Mindaz, amitől egy rockújságíró jó közel tud kerülni a zenészekhez és kijön belőle egy ilyen gonzo jellegű írás – ez már persze itthon inkább a kilencvenes évekre jellemző – belőlem hiányzott. Közöttünk végig megmaradt egy normális kapcsolat, bármelyikükkel a mai napig tudok beszélni vagy ha megkeresem valamelyiküket, akkor válaszol. De nincs közvetlen baráti kapcsolat. Ha kérnek régebbi képet vagy plakátot, tudok segíteni nekik. Nagyon szívesen, mert megvan a régi viszony.

Még valami eszembe jutott. Az is ott volt, és a mai napig ott van bennem, hogy bár nagyon szerettem, amit csináltak és nagyon szimpatikus volt, ugyanakkor újságíróként közelítettem hozzájuk és távolságot is akartam tartani. Ez egy kis szakmai fal, amit nem biztos, hogy megfogalmaztam magamban, de úgy éreztem, nem kell közel kerülni, mert lehet, hogy legközelebb negatívan írnék róluk.

Bihari Balázs:

Szerintem a nyolcvanas évek meg a kilencvenes évek első fele még sokszor arról szólt

⁶⁰ A Vágtázó Halottkémek (VHK) 1975-től 2001-ig létezett, majd 2009-ben újjáalakult együttes, mely világszerte kultikus hírnévnek örvend. Egyfajta behatárolhatatlan, punk hangszerekkel létrehozott „világöszön kiugrasztó” sámánzenét játszanak dr. Grandpierre Attila (1952) csillagász, író, költő, énekes vezetésével.

⁶¹ Wahorn András (1953) avantgárd festőművész, grafikus, zenész, zeneszerző, filmrendező, videóművész, producer, digitális művész, webdizájnér, a Bizottság együttes egyik alapítója.

⁶² Menyhárt Jenő (1959) zeneszerző, dalszövegíró, gitáros, énekes, az Európa Kiadó zenekar vezetője.

a könnyűzenei újságíró esetében, hogy egy kicsit többet látott bele az ember a saját szerepébe, abba, hogy mennyire fontos, amit csinál. Ezt hogy látod innen, 2022-ből?

Szőnyi Tamás:

Fontos szerepe volt a rockújságírásnak. Most minden a neten zajlik, a zene médiatálalása szerintem most teljesen más, mint azelőtt. Amikor az emberek nyomtatott lapokat olvastak, akkor szerintem nagyobb jelentősége volt annak, hogy egy újságíró mit ír le. És ebből a szempontból azt gondolom, fontos volt, amit csináltunk és most itt szándékos a többes szám, udvariasságtól függetlenül ebben te is benne vagy. Én például a Németh Robival⁶³ közösen készített, a *Narancs*-ban megjelent interjúdat nagyon jónak tartottam. Talán Kiss Tibire⁶⁴ emlékszem, amikor visszajött egy rehab periódus után. Csináltatok olyan interjúkat, amikre azt mondtam, hogy szuper. Az már egy másik szintű rockújságírás volt, mint amit én csináltam. Azt gondolom, hogy viszonylag kevesen voltunk ezen a pályán eleinte és mindenkinek megvolt a maga jelentősége. És más, mint a másiké. Tehát Kőbányai Jánosnak ez a szociografikus szemléletmódja, nagyon kritikusan, lehetőleg mélyre menve megszólaltatva a tán kevésbé ismert rétegeket. Én láttam Beatrice-koncerteken ezeket a gyerekeket, akik nem az én világom voltak, egyikkel sem beszéltem azon túl, hogy lelejmoltak időnként. Kőbányai meg belement ebbe. A Sebők is csinálta a maga dolgát. Később Marton Laci⁶⁵ megint teljesen más módon foglalkozott azzal, ami őt megszállottként érdekelte. Azt se tudtam volna én csinálni. Szántó Péternek,⁶⁶ Széky Jánosnak is nagyon jó írásai voltak. Lévai Juli⁶⁷ zenei szaktudása és a társadalomtudományi irányultsága miatt jelentős. Még Vitányi Ivánt⁶⁸ is ide lehetne venni. Tehát mindenkinek megvolt a maga a fontossága és amit csinált, azt jól csinálta. Ebben a sorban látom a saját szerepemet, a helyzetemet, hogy én miként nőtem bele ebbe az újhullámba. Kicsit magamra is vettem ezt mint feladatot, úgy gondoltam, hogy nekem ezt kell csinálni. Kicsit fiatalabb voltam és jobban idegesítettek bizonyos dolgok, mint ma, ezért sajnos néha negatív dolgokat is írtam azokról a zenészekről vagy lemezekről, amikről ma azt mondanám, hogy nem írok, inkább csak arról, amit szeretek. De akkoriban azért jólesett néha belerúgni valamibe, amit utáltam vagy amiről azt gondoltam, hogy baromság. Egy egylemezkidás rendszerben ezt lehetett, nem volt más útja: ami nem jelent meg, az nem jelent meg és nem volt kerülőút. De fiatalon az ember vehemensebb. És itt kanyarodok vissza oda, hogy szerintem voltak az én korosztályomhoz képest idősebb, nagygenerációs zenészek, akiket megbánhattam. Olyasmivel, hogy a punk attitűdből leszóltam, például, hogy miért csinálják ezeket az áldolgokat. De hát az kiszaladt az

⁶³ Németh Róbert (1972) zenész, újságíró, szerkesztő, a Heaven Street Seven, a Pegazusok Nem Léteznek volt basszusgitárosa, szülőben énekes-gitáros. Dolgozott a *Magyar Narancs*-ban, a *Wanted* magazinban, a *WAN2*-ban, a *sziget.hu*-ban, a Petőfi Rádióban, jelenleg a *HVG360* szerkesztője.

⁶⁴ Kiss Tibor (1971) zenész, képzőművész, dalszövegíró, a Quimby együttes gitáros-éneke, a Budapest Bár előadóművésze, az Aranyakkord tagja.

⁶⁵ Marton László Távolodó (1956) zenei újságíró, író, tanár. A *Magyar Narancs* zenei rovatvezetője volt, később a Sziget Fesztivál Világzenei Nagyszínpadának művészeti vezetője lett, készített rádióműsorokat, könyvei rendszeresen megjelennek.

⁶⁶ Szántó Péter (1952–2018) író, újságíró, kommunikációs szakember.

⁶⁷ Lévai Júlia (1948) író, újságíró, szerkesztő, műsorvezető. 2001-ig a Magyar Rádió szerkesztő-műsorvezetője volt, 1982-ben Sebők Jánossal közösen alapította meg a *Poptika* című, mindössze egy lapszámot megélt popmagazint, majd 1985–86-ban a *POLIfon* című poplap felelős szerkesztője.

⁶⁸ Vitányi Iván (1925–2021) szociológus, esztéta, politikus, országgyűlési képviselő. A beatzenével és az azt körülvevő jelenséggel kapcsolatos pozitív álláspontja sokat segített a hatvanas évek végi popzene magyarországi megítélésében, különös tekintettel az állam és a pop viszonyára. 1972-ben a Népművelési Intézet igazgatójává nevezték ki, majd 1980-ban a Művelődéskutatási Intézet igazgatója lett, 1986-tól az újonnan alakult Országos Közművelődési Központ főigazgatói tisztét töltötte be, 1992-ig. 1992-ben a Magyar Tudományos Akadémia Szociológiai Intézetének munkatársa lett, majd az igazgatótanács elnöke is volt egy időben. 1975 és 1985 az MTA Szociológiai Bizottságában dolgozott.

emberből, miközben egyáltalán nem tartom magam zenei kritikusnak, bár írtam lemezkritikákat vagy koncertkritikákat is, amikből az jön le általában, hogy amit nem szeretek, azt lehúztam. Most már nem tenném, de hát akkor az úgy volt. Amit meg szerettem, arról pozitívan írtam, mert az volt a célom, hogy beemeljem a nyilvánosságba, hogy legális nyilvánosságra segítsem a magyar újhullámos szférát és ez nekem nagyon jó érzést ad a mai napig. Szerintem ezért vagyok itt, ennél a beszélgetésnél is, mert ez volt az alapja az újságíró életművemnek. Arról írtam, amit szerettem és megadtam, hogy ne fanzinként csináljam, mert eszembe se jutott, hogy ezt megpróbáljam. A nyolcvanas évek elején vagy szamizdatot csináltál és akkor politizáltál vagy a legális sajtót kerested. Nekem ebből a legális jutott.

Bihari Balázs:

Szerinted miért nem lett 1989-ig állami rockújság? Mindig csak időszakos próbálkozások voltak.

Szőnyei Tamás:

Talán igazán nem akarták, hogy legyen. Időnként azt lehetett hallani, hogy ha ez megvalósul, akkor elviszi a *Magyar Ifjúság* és az *Ifjúsági Magazin* olvasótáborát, ami nem biztos, hogy igaz lett volna, de azt lehetett gondolni, hogy nagyon sokan a zenei oldalakért vagy a magazinban megjelenő poszterekért veszik meg ezeket a lapokat. Vagy lehozták azokat a karika formájú képeket, hogy bárki csinálhasson magának jelvényt. A hiánygazdaság tipikus példája, amikor nem mörcsöndájzing van a zenekar menedzsmentje részéről, hanem az állami újság közöl képeket, hogy „*vágd ki és csinálj magadnak jelvényt!*”. Szerintem volt egy ilyen félelem, hogy egy induló rockújság elvonná az olvasóközönséget, lehet, hogy valamennyi realitása is volt ennek, de ezt ki kellene kutatni, ha egyáltalán van rá iratanyag. Nem biztos, hogy van. Azok az intézmények, amelyek a magyar zenei életben monopolhelyzetben voltak – főleg a Hanglemezkiadó Vállalat –, nagyon nem szerették volna, hogy rendszeresen megjelenjen egy független zenei-kritikai fórum, mert nekik nem az kellett, hogy kritizálják azt, ami esetleg nem volt annyira nagyszerű. Ők információs és reklámkiadványokat csináltak, amik majdnem úgy néztek ki, mint a zenei újságok.

Bihari Balázs:

A Pick-Up.

Szőnyei Tamás:

Igen, *Pick-Up*ből több is volt, meg megjelent más néven is. De azok is igazából csak kísérletek voltak, mert egyiket sem tudták éveken át csinálni, pedig nyilvánvalóan szükség volt rájuk. Reklámkiadványok voltak, mert ezek a lemezek bármennyire is korlátozott piacon léteztek, de azért zenei piac volt Magyarországon. A hanglemezkiadó pedig minél többet el akart adni. Nem mindenből, de amiből lehetett, abból jó sokat akartak eladni és valószínűleg mindazoknak, akiknek lehetőségük lett volna rá, hogy tartósan életben lévő zenei újságot csináljanak, azoknak nem ez volt az érdekük. Ebből jött az, hogy az időnkénti kezdeményezések hosszabb-rövidebb ideig mehetek, aztán megálltak. Hogy változzon a helyzet, ahhoz kellett a sajtótörvény megváltozása a nyolcvanas évek vége felé. 1988-ra teszem ezt, amikortól a sajtó – amiben benne van a sokszorosítás, a zeneművek sokszorosításának a lehetősége – fölszabadult. A gazdasági rendszerváltozás, a jogi és a politikai így együtt hozta el azt a helyzetet, hogy ha tudtok, akkor csináljatok zenei újságokat is. Aztán majd a piac eltart vagy nem tart el. És ugye így lett az első a...

Bihari Balázs:

Polip.

Szőnyi Tamás:

Ja, igen, a *Polipot* akartam mondani. A *Metal Hammer* azért érdekes, mert egy specializált területet vett célba, biztosabb közönsége volt. A *Polip* általánosabb, saláta jellegű magazin volt, de így is elég sokáig ment, több évig bírta, havonta megjelent rendszeresen. Voltak még rövidebb életű kísérletezések, de ezek mind abból indultak ki, hogy újságírók akarták őket létrehozni.

Közben elmondom röviden, hogy akkoriban hol dolgoztam. Volt a katonaság, utána volt két év a sajtó perifériáján, magyarul lapkihordás, hajnali munka és aztán az egész nap szabad. És akkor olvastam a *New Musical Express*t, amire előfizettem. Szocializmus volt, de elő lehetett fizetni, és jött minden héten a lap. Közben elkezdtem a *Magyar Ifjúságnak* külsőzni, aztán elhelyezkedtem egy üzemi lapnál gyakornokként. 1985-ben elvégeztem az újságíró iskolát. Oda járt Torma Tamás⁶⁹ is például, aki szintén nagyon jó újságíró zenei meg mindenféle kulturális témában, most éppen építészeti tematikában ír. Tehát vele egy évfolyamba jártunk, aztán a *Polifon*ban is dolgoztunk együtt. Ez már 1985-ben történt, miközben zajlott az újságíró iskola meg az üzemi lapos gyakorlat, de már ott volt a *Polifon* és a *Magyar Ifjúság* is mint külső dolog. Az újságíró iskola elvégzése után egy évet egy másik üzemi lapnál is lehúztam. Ez az a közeg, ahol az ember némi rutint szerez, valamennyire megismer dolgokat, aztán el kell onnan menekülni, mert beleragad. Az egyik újságíró iskolai tanárom, Benedek István Gábor⁷⁰ a *Népszabadságnál* dolgozott, és odahívott engem. Akkor jött egy nagy dilemma, hogy az üzemi lapot ott akarom hagyni, de mit keresek én a *Népszabadságnál*? Persze mindenki azt mondta – a szüleim is, a barátnőm is –, hogy ne hülyéskedj, ezt meg kell ragadni és tők igazuk volt. És akkor elmentem. Egy évet töltöttem a *Népszabadságnál*. A gazdasági rovatnál voltam egyébként, egy-két zenekritikát is írtam, például az Európa Kiadó 1987-es első lemezéről vagy Omegáról. Nyitni akartak a fiatalok felé. De főleg gazdaságpolitikai cikkeket írtam. Aztán, amint lehetett, megkérdeztem a *Magyar Ifjúságnál*, hogy nem lehetne átmenni, és egy év *Népszabadság* után átmentem. Nagyjából két-három évig dolgoztam ott, tehát 1987–88–89-ben. Ez volt az utolsó három év a rendszerváltás felé menet, mindenféle gazdasági, kulturális jellegű kisebb-nagyobb írásokat, riportokat készítettem, amiket rám osztottak vagy nekem eszembe jutottak. Aztán megkaptam a két zenei oldal szerkesztését, amiről korábban beszéltem.

A *Polifon* esetében az volt a koncepció, hogy nincs több zenei újság, tehát mindennel foglalkozunk a zenetudomány valamilyen szinten olvasható beemelésétől kezdve a rockon át a folkig, a népzeneig, legyenek amatőr zenekarok, külföldi sztárok, akik itt jártak, minden legyen, megbolondítva egy kicsit avantgárdabb jellegű dizájnnal, amit Soós Gyuri csinált. Eléggé ráerőltette az újságra a saját stílusát, amiből az jött ki, hogy az alnyomatok miatt a szöveget nem lehetett jól olvasni, ha arra egy kicsit több tinta jutott a kelletténél, de volt egy hangulata és ez nagyon tartalmas volt. Az volt a szempont, hogy minden legyen benne, és lehetőleg jó szerzők írjanak. Az Almássy téren⁷¹ Hevesi István volt a főszerző és ő is írt az

⁶⁹ Torma Tamás (1957) újságíró, építészkritikus. 1984 óta számos lapban publikált, köztük az *Élet és Irodalomban*, a *Világban*, az *Octogonban*. Csaknem húsz évig dolgozott a Magyar Televízió kulturális műsoraiban, köztük a *Zárórában* vagy a *Kultúrházban*.

⁷⁰ Benedek István Gábor (1937) újságíró, író.

⁷¹ Az Almássy téri Szabadidőközpontot 1983-ban nyitották meg Almássy téri Úttörő és Ifjúsági Ház, Szabadidőközpont néven Budapesten, az Almássy tér 6. szám alatt. Az ötemeletes épület teljes alapterülete 5200 m², amelyben egy 470 fős befogadóképességű nagytermet, egy 120 személyes kamaratermet, ezeken kívül tánctermet, kisebb előadótermeket, klub- és szakköri helyiségeket alakítottak ki. Az alagsorban uszoda üzemelt 25 méteres medencével. A szabadidőközpont szolgált helyszínül az 1983-as *Ki mit tud?* televíziós selejtezőhöz és döntőhöz, amiért megkapta a Magyar Televízió nivódiját. Az intézmény sikeres programjai közé tartozott a múltban Budapest egyik legnépszerűbb gyermekjátsháza, a Kölyökvár, és innen indult a Téka Táncház is. A központ falai között tartotta első lemezbemutató koncertjét az Első Emelet, és itt alakították meg a Bonanza

amatőr kis együttesekről. De a *Polifon*nak minden egyes lapszámra külön lapengedélyt kellett kérnie. Aztán egyszer csak a következőre már nem tellett és akkor meg is halt a lap. Azt hiszem, öt lapszám készült el.

Bihari Balázs:

Úgy tudom, elkészült a hatodik is, csak aztán az benn ragadt.

Szőnyei Tamás:

Igen, ez nekem máig rejtély és nem tudtam a nyomára bukkanni. Úgy emlékszem, hogy két szám is elkészült, a hatodik és a hetedik, de a hatodik az olyan szinten, hogy nyomdai filmen is megvolt már, de valahogy eltűnt, nem lehetett a nyomára bukkanni. Nagyon-nagyon sajnálom.

Bihari Balázs:

Egyébként 2022-ben kihozni nagyon vicces lenne.

Szőnyei Tamás:

Igen, muzeális érték lenne, de szerintem nem fog sajnos sikerülni, mert akit meg lehetett kérdezni, hogy tud-e erről valamit, mind azt mondta, hogy nem tud. Emlékeztek, hogy volt ilyen, de hogy hol lehet, arról fogalmuk sincs. Azért is sajnálom, merthogy írtam egy riportot az Európa Kiadó vidéki turnéjáról. Az volt az egyetlen alkalom, hogy beültem turnébuszba és elmentem velük Nyugat-Magyarországra, azt hiszem, Sopronba és fotóztam. A képek megvannak, de a saját cikkemet sem találom, pedig én nagyon rendes vagyok, mégis elkeveredett a cuccaim között. Az is lehet, hogy az eredetit leadtam és nem volt másolat. Ez az egy konkrétum, amire emlékszem, hogy volt, de nincs. Másik János is játszott, Víg Misi⁷² volt a keverő meg az előzenekar.

Bihari Balázs:

Publikáltad később ezeket a képeket?

Szőnyei Tamás:

Szörmentén megjelent egy-egy itt-ott. Ja igen, Menyhárt Jenőnek odaadtam a legjobbakat, ő meg felrakta az Európa Kiadó website-ra, amit nagyon gazdagon megcsinált. A sorozat amúgy 3–5 technikailag jobban sikerült képet jelent. Akkor az ember nagyon gazdaságosan fényképezett, hiszen összesen 24 kocka készülhetett egy tekercsre.

Bihari Balázs:

Bocsánat, hogy közbeszólok, a *Magyar Ifjúság* után következett a *Magyar Narancs*?

Szőnyei Tamás:

Nem. A rendszerváltás következett, ami azzal járt, hogy fölszabadult a sajtó. Nagyon sok újság alakult, aminek a nagy része már rég nincs. Én akkor a *Világ* című politikai hetilaphoz mentem át, ami egy igazi, jó minőségű újság volt. A *Time*, a *Newsweek*, a *Der Spiegel* voltak a példák. A *HVG* kevésbé, mert az akkor még sokkal erősebben gazdasági és

Banza első klubját is 1987-ben. Egy időben itt tartotta szerkesztőségi összejöveteleit a *POLIfon*. 2003-ban az épület előregedett állapota és pénzhiány miatt a szabadidőközpont működése ellehetetlenült, de 2005-től az üzemeltetési jogok kiadásával az élet ismét beindult a kulturális intézményben, Fabinyi Andrásnak köszönhetően, majd meg is szűnt. A Pszinapszis – Budapesti Pszichológiai napok rendezvénynek 1997-től 2006-ig ez volt a központi helyszíne. 2007. december 31-ével az intézmény bezárta kapuit, az épületet a kerület eladta.
⁷² Víg Mihály (1957) zeneszerző, versíró, dalszövegíró, gitárművész és énekes, a Trabant és a Balaton zenekarok alapító tagja.

kevésbé politikai és kulturális fókuszú lap volt. Ezért mi úgy is pozicionáltuk a *Világot*, hogy szépen el fog férni a *HVG* mellett egy ugyanolyan jó színvonalú, de inkább politikai és kulturális fókuszú újság. Többen a *Magyar Ifjúságtól* mentek át, D. Szabó Ede kollégám lett a kulturális rovatvezető. Egyébként az ő segítségével kerültem annak idején a *Magyar Ifjúsághoz* is. A *Világ* alapításakor Ede hívott engem, meg Torma Tamást, és még sokakat. Őt darab Tamás volt a szerkesztőségben. A *Világ* nagyjából két vagy három évig ment mindenféle zűrökkel. Abban az időben senki nem tudta, hogy mi hogyan lett kiügyeskedve vagy elszúrva gazdaságilag. Nem tudom, nem láttam bele, de lényeg a lényeg, hogy csődbe ment.

A *Világ* után nekem az *Európa* című képes hetilap jött. Nem volt annyira színvonalas, mint a *Spiegel* és nem is olyan vastag, inkább populárisabb, mint mondjuk a *Stern*. A Postabank adta ki egyébként. Akkor indult a Postabank sajtóportfóliója, és ez volt az egyik fő újságjuk. Aztán az *Európa* is beleállt a földbe. De mielőtt beleállt volna, bejelentkeztem a *Magyar Narancshoz*, ami akkor alakult át kéthetiből hetilappá. A *Narancs* 1989 körül indult és egy-egy cikkem már megjelent ott külsősként. Minden számát megvettem egyébként, nagyon bírtam a kinézetét meg a szövegeket is. Egészen friss újság volt, ami most már a magyar sajtótörténet része, de benne lenni jó volt. Marton Lacit, a zenei szerkesztőt ismertem, és szerintem az ő révén jelentek meg ott az első írásaim. Amúgy a *Magyar Ifjúságnál* meg én voltam, aki az ő *Krisis-rock* című sorozatából lehozott tíz darabot.

Bihari Balázs:

Amiből aztán könyv is lett.

Szőnyei Tamás:

Igen, nyilván bővebb tartalommal. És megint nem csak úgy, az utcáról kellett bekopogni a *Magyar Narancshoz*, hogy pont rám van szükségetek, hanem volt már egy nexus, egy első lépcsőfok. Azt gondoltam, van hetilapos újságírói rutinom, mert ott határidők vannak, az egy rendezettebb munka, mint amit egy kéthetilap jelent. Tehát föl kellett építeni egy szerkesztőséget és akkor odakerültem állásba. És így hopp, eltelt húsz év 1992-től 2012-ig, ez volt a *Magyar Narancs*, életem leghosszabb munkahelye.

Bihari Balázs:

Maradjunk a zenei topiknál. Milyen típusú témákkal találtátok meg egymást Martonnal?

Szőnyei Tamás:

Nem olyan volt ez, hogy a szerkesztő megmondja a munkatársnak, hogy mit hozzon jövő hétre, hanem ezt valahogy mindig megbeszéltük. Ha jön külföldi, akkor csináljunk-e vele interjút együtt vagy külön. Vagy nekem eszembe jutott, hogy írnék lemezekről vagy műsoros kazettákról. Vagy Marton azt mondta, hogy itt van nyolc darab promóciós lemez, melyikhez van kedved? Én pedig kiválasztottam egyet. Neki is volt koncepciója, de ő nem annyira népfrontos jelleggel szerkesztette a zenei oldalakat, hanem maradt a saját ízlésénél vagy legalábbis annál, ami őt érdekelte, tehát egy tágabb spektrumban, de a mainstream felé nem mindent és mindenkit akart kiszolgálni. Szerintem szabad keze volt azoknak, akik oda írtak, bedolgoztak. Ami a te részedet illeti, arról nyilván neked vannak emlékeid...

Bihari Balázs:

De nem velem készül ez az interjú.

Szőnyei Tamás:

Ha interjúzni kellett, akkor azt saját magad intézted, vagy Marton szólt. De Nádori Péter⁷³ például szintén önjáró lehetett. Volt egy ízlése, amiket hallgatott és ezekről írt rohadt jó cikkeket vagy vitriolos kritikákat. Vagy Weyer Balázs,⁷⁴ vagy akik külsőztek, például Rácz Misi.⁷⁵ Hasonlóan működött, mint *Magyar Ifjúság*os koromban Göbolyös Lászlóval.⁷⁶ Ő is azokról a dolgokról írt, amik őt jobban izgatták. Bankó Andris,⁷⁷ *Polifon* magazin, népzene. A *Narancsnál* is ez volt: a fő tematikát Marton Laci határozta meg, tehát olyan nem volt, hogy kiosztott volna nekem valamit, hogy aztán kénytelen-kelletlen a megírjam a főnöknek.

Bihari Balázs:

Még egy picit visszamennék az időben: ahogy analógról áttértünk digitálisra, írógép helyett elkezdtél számítógépen dolgozni, az mennyire változtatta meg az újságíráshoz meg a zenéhez való hozzáállásodat?

Szőnyei Tamás:

Minden technikai dolgoknak nagyon nagy jelentősége van. Emlékszem, hogy az *Új hullám évtizedét* még szabad kézzel írtam.

Bihari Balázs:

Megvan még a kézirat?

Szőnyei Tamás:

Megvan. Egy nagyon aranyos gépirónő, akivel a *Népszabadság*ban ismerkedtem meg – idősebb nálam, tehát ez nem az ő zenéje volt – gépelte be. Igyekeztem szépen írni, hogy olvasható legyen. Sokáig kézzel írtam, aztán elkezdtem magam begépelni a cikkeimet. Ha bekezdéseket akartam áthelyezni, akkor azt kivágtam és beragasztottam oda, ahova kellett. Vagy áthúztam, fölé írtam, bekarikáztam, benyilaztam. A számítógép ezt mind kiváltotta. Ma már nem kell ezt indokolni, de hát elképesztő módon megváltoztatta az írás lehetőségeit, hogy kipróbálhatja az ember, jó-e ide egy adott szó, vagy ennek a bekezdésnek ott lenne-e a helye. Átrakom, de nem, mégsem, visszarakom. És ez két gombnyomás. Plusz, ha az ember tömöríteni akarja a szöveget, számítógéppel azt is nagyon jól lehet. Kijelölöm azt a három szót, ami nélkül a mondat még mondat marad, de sokkal jobb lesz. Szóval a technikai fejlődés nagyon jót tett szerintem, és kézzel írva már nem is nagyon menne. Egyrészt a kézírásom is leromlott, fizikailag fáraszt, már jegyzetelni sem nem tudok olyan jól, mint korábban. A gép átvette az uralmat. Kitágult a világ oda-vissza, föl és le.

Bihari Balázs:

Neked ez mikor volt meg először?

⁷³ Nádori Péter (1967) újságíró, kommunikációs szakértő. Felelős szerkesztőként és főszerkesztőként dolgozott a *Magyar Narancsnál* és az *Origónál*; Tilos Rádiózott, de tevékenykedett kommunikációs tanácsadóként; 2017 októberéig a Lapcom Zrt. vezérigazgató-helyettese volt. A magyar internetes tartalomipar szakmai és önszabályozó szervezete, az MTE egyik alapítója, korábbi elnöke, a *Telex* volt munkatársa.

⁷⁴ Weyer Balázs (1972) újságíró, az *Origo* alapító főszerkesztője (2000–2011), etnomuzikológus, zenei supervisor, Tilos Rádió-östag, többek között a *Magyar Narancs*, az RTL Klub volt munkatársa.

⁷⁵ Rácz Mihály (1967) újságíró, zenész, volt szociális munkás: a kilencvenes évek fordulóján *Második Látás* című fanzinje valóságos mozgalmat indított el a magyar undergroundban, melynek egyik központi figurájává vált. Zenei újságírói tevékenységét a „hivatalos” sajtóban is folytatta, számos lap, köztük a *Magyar Narancs*, a *Wanted* is rendszeresen publikálta az írásait. A kilencvenes éveket a HMK lemezkiadó és terjesztő cégnél töltötte kisebb megszakítással, de dolgozott a MusicDome-nál, később a Fonónál. Jelenleg a BMC munkatársa, publikációi a *Lángolón* jelennek meg.

⁷⁶ Göbolyös N. László újságíró, író. Könyvei elsősorban az elmúlt ötven év kulturális történelmét állítják középpontba. 2006 óta oktató a BKF-n, illetve a Metropolitan Egyetemen.

⁷⁷ Bankó András (1960–1997) író, újságíró, elsősorban népzenei tárgyú írásai tették ismertté.

Szőnyei Tamás:

A *Világ* szerkesztőségében, tehát 1989–91 között. Nagyjából ebben az időben láttam először számítógépen szöveget szerkeszteni, meg talán tördelni is. De én akkor még írógéppel dolgoztam, elég gyorsan írtam.

Bihari Balázs:

Hiperszuper írógépek voltak abban az időben.

Szőnyei Tamás:

Nekem volt mechanikus, aztán a szüleim vettek egy leselejtezett elektromos írógépet, amit már nem kellett erősen ütni, csak rettenetesen hangos volt. Amikor 1992-ben megszületett a fiam, a gyerekszobája volt a munkaszobám. Akkor vettem meg az első számítógépet, pontosabban valakinek a segítségével raktuk össze használt darabokból. Lézerprinterem is volt és olyan floppy-lemezeim, amik akkorák nagyjából, mint egy kislemez, arasznyi méretűek, ruganyosak, hajlékonyak. Az egy csoda volt. Máig emlékszem, hogy a szüleimnek mutattam: itt ez a hajlékony lemez, rajta van iszonyú mennyiségű szöveg. Nem is látszik, de ott van. Csodák voltak ezek, és szerintem az írást segítették. Nekem legalábbis segítettek.

Bihari Balázs:

Ugorjunk is át a könyvekre. Azt mesélted, hogy járattad hetente az *NME*-t, tehát elég jó rálátásod volt arra, hogy mi történik a zenei világban. Ebből mennyi szűrődött be hozzád, mennyit tudtál meghallgatni az analóg világban, hogy aztán összerakhasd az *Új hullám évtizede* című kötetet?

Szőnyei Tamás:

Sokkal kevesebb zenét hallottam, mint amennyiről tudtam. Ebben a könyvben is van egy-két odavetett mondat, amit ma már nem lehetne megcsinálni, hogy hát van ilyen zenekar, jókat írnak róla, de bocsi, én nem hallottam. Mondjuk ebbe a fanzin-típusú, punkos írásba helyenként elfér, még poénos is.

Bihari Balázs:

Jelzi a jelenidejűséget.

Szőnyei Tamás:

Igen, plusz jelzi azt a kort és azt a helyet, ahol a könyv készült. Ha Angliában ír valaki az *Új hullám évtizede* címmel egy könyvet a punk időszakról, akkor nem írhat le egy olyan mondatot, hogy van ez a Swell Maps⁷⁸ nevű együttes, de őket én nem hallottam. Itt, Magyarországon le lehetett írni, de egy idő után, amikor a Pozsonyi Ádámtól⁷⁹ kaptam egy Swell Maps-kazettát, annyira már nem hatott rám, mert közben eltelt iksz év. Ez csak egy példa arra, hogy sokkal kevesebb zenét hallottam, és azt a keveset sem feltétlenül a zene születésének idejében. Rengeteg mindent csak visszamenőleg hallottam, olyasmiket, amikről már olvastam és a leírás alapján nagyon jónak tűnt. Fordítgattam, felírogattam magamnak a *New Musical Express*ekből meg a *Melody Makere*kéből. A kanadai rokonunktól egy évnyi *Rolling Stone* magazint is kaptam. Az nem volt annyira újhullámos, mert Amerikában minden

⁷⁸ Swell Maps brit punk, poszt-punk zenekar, amelyre a német krautrock is nagy hatással volt. 1980-ban oszlott fel.

⁷⁹ Pozsonyi Ádám (1969) író, újságíró, zenész. A néhai *Genyó Szívó Disztroly* fanzine alapítója, a Kisangyal dobosa, a Gecizők és a Tekintetes úr basszusgitáros-énekes, egy punk, aki kispolgár, a *Demokrata* újságírója. Számos kiadványa mellett *A Lenin-szobor helyén bombatölcsér tátong – A magyar punk története* (2001, bővített: 2003) című könyve a magyar punk történet első összefoglaló kötete.

kicsit másképp működött, de abban is sok minden volt, meg egy csomó politikai riportázs, ami azért újságírói iskolának is jó volt. Az *Új hullám évtizedét* nagyon régen elkezdtem írni, tervezgetni, jegyzeteket készíteni hozzá. Leginkább az újságkihordós korszakomban tudtam napközben csinálni, jól elvoltam vele. Ez végül is egy előkészület volt, hosszú évek jegyzetelése után született meg a könyv. Olyannyira, hogy volt egy előző, rövidebb változata, amit megpróbáltam a *Mozgó Világban* elhelyezni.

Bihari Balázs:

Mint minisorozatot?

Szőnyei Tamás:

Sorozatok nem kerültek a *Mozgó Világba*, inkább hosszú tanulmányok jelentek meg. De ez nem kellett nekik. Valószínűleg nem volt elég jó, nem volt elég mély vagy nem volt elég szociografikus. Túl zsurnalisztikus érezhették szerintem. Megértem, hogy abban az időben – még a régi *Mozgó Világba*, tehát az 1983 előtti időszak idején – nem kellett nekik, de én ezt akkor nagyon ambicionáltam. Végül 1989-ben jelent meg, amikor már lehetett független könyvkiadás Magyarországon, tehát nem kellett a Zeneműkiadóhoz menni. Azt hiszem, nem is próbálkoztam náluk, hanem Czippán György magánkiadója, a Laude adta ki a kötetet. Hogy én kerestem-e meg őt, vagy ő kérdezett rá, hogy lenne-e kedvem zenei könyvet írni, arra már nem emlékszem. Azt viszont tudom, hogy több zenei könyvet is kiadott – talán Göbolyóst is. Kicsit ködös, de valahogy úgy adódott, hogy ezt meg lehet csinálni. És rá van írva, hogy egyes, tehát tudtam, hogy ennél sokkal bővebben akarok írni a témáról. De ebbe az első részbe, ebbe a formátumba ennyi fért bele. Boldog voltam, hogy összejött. A bátyám csinálta a címlapját meg a belső grafikákat és montázsokat is.

Bihari Balázs:

A kötetnek lett is folytatása évekkal később, de nagyon gyorsan elfogyott és durván hiánycikk lett.

Szőnyei Tamás:

Igen, nem tudom, hogy a kiadóval pontosan mi történt, de időnként felbukkan használt könyvként. Az nem normális dolog, hogy egy első és második kötet között három év telik el. Mondjuk közben írtam is, meg kiadót is kerestem. Nem tudom az okát, hogy pontosan miért, de másik kiadót kellett keresnem, ami nem volt könnyű. Végül a Katalizátor Irodához⁸⁰ sikerült eljutnom, akik egykori szamizdatosok voltak. Megállapodtam velük és a második kötetet már ők jelentették meg.

Bihari Balázs:

Ők abban az időben olyan szempontból nagyon szerencsések voltak, hogy kint voltak az utcán, meg a terjesztőhálózatokba is bevitték a kiadványaikat. Tehát az Astoria aluljárótól kezdve mindenhol jelen voltak.

Szőnyei Tamás:

Nem volt azért könnyű nekik, nem volt egy sima menet. Voltak belső nézeteltérések meg külsők, sőt, gazdasági problémák is adódtak. Meg akadtak gondjaik a fővárossal az utcai árusítási engedélyekkel kapcsolatban – mit szabad, mit nem szabad. Egy idő után valami rendnek kellett lennie, ami mindenkire egyformán vonatkozik, hiába voltak régi szamizdatos

⁸⁰ Katalizátor Iroda könyvkiadó és terjesztő kft, melynek volt tulajdonosai, Moldován László, Modor Ádám és Rózsa Gábor, a kilencvenes évek elején öncsödöt jelentettek be az Astoria aluljárójában felállított könyves standjuk előtt.

haverok a Demszkyvel,⁸¹ a szabályok mindenkire egyformán érvényesek. Tehát a Katalizátor Irodának komoly bajai voltak és később csődbe is ment. Egy picit bizonytalan vagyok a saját emlékeimben, de úgy rémlik, a raktárkészletük benn ragadt valahol. Előttem van egy jelenet, hogy valaki mondta, hogy van Pesten egy pince, és ott vannak a könyvek, de ők nem tudtak hozzáférni – valami pénzügyi vita miatt. De azért menjek csak oda, beszéljek a nem-tudomkivel, beenged és a sajátomból el tudok vinni egy sportszatyornyit. El is vittem. Abban viszont bizonytalan vagyok, hogy ez az első vagy a második kötet volt-e. Mindenesetre ki tudtam menteni a halomnyi könyvből legalább egy keveset. Szóval nem egészen az történt, hogy minden elkelt. Remélem, nem zúzdába került, hanem kivitték a határon túl, magyarulakták területekre vagy antikváriumba, nem pedig beázott a pince és elúsztak a könyvek. Mostanra én is nagyjából kifogytam belőlük, néha látom online árveréseken fölűnni, és akkor szépen felpörög az ára. Tulajdonképpen tök jó lenne egy második kiadás, egyberakni a kettőt, de lehet, hogy eleve nem lenne erre felvevőpiac, és annak nem is lenne értelme, hogy egy az egyben utánnyomják. Ki kéne egészíteni, mert a szöveg a saját korát tükrözi, de valamit mindenképpen hozzá kéne adni, a hibákat pedig ki kellene javítani. Ezt most csak úgy mondom, egy következő időszakban, ha megkínálnának a lehetőséggel, akkor azért el tudnék rajta gondolkodni, hogy hogyan lehetne ebből olyan könyvet csinálni, ami a hiányt – ha egyáltalán létezik ilyen hiány – pótolná. Lehet, hogy harminckét ember boldog lenne tőle, de annyinak nem érdemes könyvet kiadni. Nem tudom.

Mindenesetre végtelenül hálás vagyok mind a két kiadónak, hogy ezt megkockáztatták annak idején. Az elsőnek a pénzügyi részéről nem tudok. Arra sem emlékszem, hogy én kaptam-e honoráriumot vagy sem. A Katalizátorral olyan megállapodásunk volt, hogy nullszaldó fölött valami összeg jut nekem is. Ez így is történt. Nyilván nem voltak nagy pénzek. Arra emlékszem, hogy én vittem tízesével a Wave-be⁸² a könyveket. Húsz százalékos jutalék, aztán vittem még tíz darabot, azt is eladták, tehát ilyen mennyiségeket kell elképzelni. Lantos Laci⁸³ Újvidéken szintén átvett pár darabot, aztán amikor a délszláv háború idején átjött, nagyvonalúan lemondtam a jutalékról, de legalább tudom, hogy tíz-tizenöt ember Szabadkán is meg tudta venni.

Bihari Balázs:

Nekem az a teóriám a könyveiddel kapcsolatban, hogy van egy adott téma, amibe beleásod magad, azokat rendszerezed, majd a magad szubjektív módján feldolgozod. Alapvetően tehát rendszerező könyveket írsz. *Az új hullám évtizede*, a *Nyilván tartottak*, a *Titkos írás*, a *Pokoli aranykor* mind ilyenek. Levéltárosi munkát végeztél már akkor, mielőtt levéltáros lettél volna.

Szőnyei Tamás:

Igen, ez visszamenőleg tényleg így néz ki és ezért mondtam, hogy tulajdonképpen az egyikből következik a másik, még ha ezt közben annyira nem is látja az ember. A plakátokat is akkor kezdtem gyűjteni, amikor pofán csapott a magyar újhullámos zene. Azt meg, hogy gyűjtöttem őket meg eltettem cikkeket – másokét is –, mondhatjuk privát levéltárosi munkának is. És igen, szeretem rendben tudni a dolgokat. Az újságíró iskolában, ahova jártam, nagyon-nagyon-nagyon kevés olyan dolgot tanultam, amire emlékszem, vagy ami a gyakorlatban hasznosnak bizonyult. De az konkrétan megmaradt, hogy Benedek István Gábor – aki az osztályfőnökünk volt és aki aztán *Népszabadság*ba hívták – egyszer arról mesélt,

⁸¹ Demszky Gábor (1952) jogász, szociológus, politikus, a demokratikus ellenzék, majd a Szabad Demokraták Szövetségének volt tagja, 1990–2010 között – öt hivatali cikluson át – Budapest főpolgármestere.

⁸² 1989 óta működő Wave lemezbolt, mely elsősorban alternatív zenei kínálatáról volt ismert.

⁸³ Lantos László Triceps (1955) színházi és filmrendező, performer, művészeti író, kulturális szervező. Jugoszlávia, Svájc és Románia után 2003 óta Budapesten él.

hogy abban a témában, amivel az ember foglalkozik, gyűjtse össze, vágja ki, tegye el a mások cikkeit. Ezt akkor felnőttes ízü hülyeségnek tartottam. Nem gondoltam bele, hogy tulajdonképpen ezt csináltam és utólag azt mondom, hogy hát igen, tulajdonképpen ez az egy dolog, amire emlékszem az újságíró iskolából. Így gyűjtöttem a plakátokat is, és ráírtam a hátukra, hogy melyik évből valók. Nyilván időnként kimaradt, pedig ezek nagyon fontos információk. A plakátalbumot is nagyon régóta terveztem, aztán csak 2017-ben jött el az ideje, hogy meg tudtuk valósítani.

Olyan könyveket akartam csinálni, amilyenek nem voltak azelőtt, és amik izgattak engem is. Nyilván mindenki olyat akar írni, amilyen még nincs, merthogy minek az olyan, ami már létezik, de nekem ebből a szempontból könnyű helyzetem volt, mert zenei könyv nem volt valami sok Magyarországon, annak idején. Tehát ebből a szempontból igazán nem volt nagy truváj előállni egy nyúvéves kötetel. Ezen a téren nem volt konkurencia, Sebők könyvében⁸⁴ egyetlen hosszú fejezet volt az újhullám. Úgyhogy a zenei mániámból lett két kötet, meg később a plakátalbum. És a zenei mániámból lett a *Nyilván tartottak* is, miután kutathatóvá váltak az állambiztonsági iratok. Ez is egyéni érdeklődésből fakadt, nem csinálta még senki. Én elkezdtem és megcsináltam. Ez pedig hozta magával a *Titkos írást*, az irodalmi élet megfigyeléséről szóló könyvet. Azt is bárki megcsinálhatta volna, egy-egy részterületről korábban sokat írtak. Ennek az állambiztonsági témának nagy irodalma van, de összegző művel ezen a területen „könnyű” volt elsőnek lenni. Nagyon meg is nehezíti annak a dolgát, aki akarna még egyet csinálni, mert hát egy csomó mindent elírtam és ezeket nekem kell kiegészítenem. Sokan mások is publikáltak ilyen témában, Csatári Bence,⁸⁵ Vass Norbert⁸⁶ tők jó dolgokat csinálnak, csak van az a helyzeti előnyöm, hogy az elsőt én csináltam és ehhez a mintához kell viszonyulni mindenkinek. Lehet, hiúságnak hangzik, de jó érzés.

Bihari Balázs:

Egyébként a *Nyilván tartottak* esetében, hogy továbbra is a zenei témánál maradjunk, óhatatlanul felmerül a kérdés, hogy nem lenne-e érdemes kijönni egy frissített verzióval? Szerinted érdemes időről időre újra nekimenni, bővíteni, kiegészíteni és nyilvánosság elé tární?

Szőnyi Tamás:

Abszolút, és ez zajlik is, nemcsak általam, hanem ahogy mondtam, például Csatári Bence, Vass Norbi és mások is foglalkoznak vele, és találnak újabb dolgokat. Főleg Csatári Bence volt az, aki egy csomó olyan intézményi kutatást végzett, amiket én nem, és interjúzott is, plusz a disszertációjával rendszerbe foglalta a Kádár-korszak könnyűzenei politikáját, ami abszolút hozzátesz ahhoz, amit én csináltam. Persze én is folytattam a kutatást, és meg is írtam egy-egy cikket. Az a könyv is hiánycikk, hosszú idő telt el a megjelenése óta, tehát lehetne bővített kiadást csinálni. Egyébként ezen dolgozom, csak pillanatnyilag az angol verzió, mert kötöttem egy szerződést egy angol kiadóval: a magyar populáris zene és az állambiztonság 1945-től 1990-ig témakörben készítek nekik egy kötetet. A populáris zene kifejezés tágabb kört takar, mint a *Nyilván tartottak*, illetve az időmetszet is más, hiszen a *Nyilván tartottak* a hatvanas évektől veszi fel a fonalat. Néhány anyag, ami ehhez a kibővített verzióhoz készült, meg is jelent már itt-ott. Mire az angol változat elkészül, két-három év múlva, épp húsz éves lesz a *Nyilván tartottak*, tehát simán jöhetne egy bővített, javított kiadás. Azt nem látom még, hogy belefér-e az energiámba, tudok-e még összerakni dolgokat – nem

⁸⁴ Sebők János: *Magya-rock 2. (1973–1983)*, Zeneműkiadó, Budapest, 1984.

⁸⁵ Dr. Csatári Bence (1972) történész, újságíró, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága tudományos kutatója, az ELTE és a Balassi Intézet oktatója.

⁸⁶ Vass Norbert (1985) író, kritikus, szerkesztő.

tudom, mi lesz három év múlva. És azt is nehéz megjósolni, hogy lesz-e kiadó, amelyik akarja ezt. Mindenesetre vannak dolgok, amik foglalkoztatnak, meglátjuk, mi fér bele.

Bihari Balázs:

A *Pokoli aranykor* kapcsolatban is terveztek valami újabb akciót?

Szónyi Tamás:

Amikor a könyvet és a kiállítást elkezdjük tervezni – örök hálám Kieselbach Tamásnak,⁸⁷ aki sok millió forintot beletett, hogy ilyen nyomdai minőségben és ekkora méretben jelenjen meg ez a kötet –, szó volt arról, hogy magyarul és angolul is megjelenjen. Végül csak magyarul jelent meg, de nagyon jó lenne csinálni egy angol verziót. Nagyon gyorsan elfogyott a könyv, de a járvány időszaka alatt sikerült elérnem, hogy az online változata felkerüljön a netre. Nyilván a felbontása nem olyan, mint a print. Viszont egy csomó javítást, kiegészítést végigvittem, plusz készítettem egy angol nyelvű összefoglalót és egy névmutatót, hogy kereshető legyen, hogy mondjuk ha valaki arra kíváncsi, hogy a Shanghai Marionett plakátja hol található vagy milyen egri koncertről van plakát, akkor megtalálhassa. Időről időre feljegyzem a javítandókat és a kiegészítendőket. Az angol változaton túl még jobb lenne egy nemzetközi verzió, ahol egymás mellett lenne az angol, a német és a többi színtér, hiszen ilyen könyv sem készült még. Anglia, Amerika, Németország úttörő ebben a tekintetben, és a *Pokoli aranykor* bátran odatehető a náluk megjelent kiadványok mellé. Sokakkal sikerült felvenni a kapcsolatot, azon dolgozom, hogy a könyv eljusson egy-egy nagy külföldi gyűjteménybe. Legutóbb a berlini Kunst Bibliothek⁸⁸ nevű könyvtárba küldtem el.

Bihari Balázs:

Tervezitek azt, hogy a kiállítást is eljuttassátok külföldre, galériákba?

Szónyi Tamás:

Ott van a fejemben, jó lenne, hogy ez a vizuális minőség olyan nemzetközi kontextusba kerüljön, amit szerintem megérdemel, mint ahogy az a zenei szféra is. Szerintem a szcéna vizuális részén kevésbé fogott az idő. Én imádom ezeket a zenekarokat, legalábbis jó részét, de nem igazán látom, hogy történhetne velük valami azon túl, hogy esetleg mondjuk a Sex-E-Pil valamelyik felvételéből beraknak húsz másodpercet egy reklámba, vagy esetleg egy zeneőrült egy válogatásra kikap egy-egy számot, megjelenik kétszáz példányban, vesznek belőle hármat Japánban, kettőt Angliában, harmincnyolcat Németországban. Én imádom az ilyen eszeveszett próbálkozásokat, de a plakátok vizuális ereje úgy érzem, még inkább magáért beszél.

Bihari Balázs:

Mindez látszik az utóbbi évek plakátaukcióján is: ha megjelennek, egyre magasabb áron cserélnek gazdát.

Szónyi Tamás:

Persze. Ez egy természetes piaci folyamat, és a *Pokoli aranykor* közrejátszott ebben is.

Bihari Balázs:

⁸⁷ Kieselbach Tamás (1964) műkereskedő, művészettörténész és műgyűjtő, a Kieselbach Galéria és Aukciósház tulajdonosa és vezetője. Műkereskedelmi tevékenysége mellett rendszeresen publikál, galériája múzeumi rangú kiállításokat rendez és hiánypótló könyveket ad ki.

⁸⁸ A Kunst Bibliothek Berlin körülbelül 400.000 kötetes gyűjteménye Németország vezető művészettörténeti irodalommal foglalkozó intézményeinek egyike.

A tesóddal gyerekkorotok óta mindig csináltatok együtt valamit. Mostanában van olyan, amiben közösködtök?

Szőnyi Tamás:

Nem igazán. Az 1984-es legelső Fiatal Művészek Klubja-beli kiállításnak ő csinálta a plakátját. Ahogy mondtam, az első írásaimat mindig átolvasta és javítgatta vagy felhívta a figyelmemet, hogy mit kéne jobban csinálni. Aztán eljött az idő, amikor kicsit megfordult a dolog. Egyébként ő is jól ír, jó meglátásai vannak, írt is a *Narancsba*, zenei-képzőművészeti-tipográfiai témában. Akkor ő mutatta nekem az írásait, én pedig javítgattam, javaslatokat tettem, amiket aztán vagy elfogadott vagy nem, de később elfogyott a motivációja vagy a kedve, és ilyen típusú együttműködés most nincsen. A plakátalbumot sem ő tervezte, nem is erőltettem ezt. Ő nagyon jó betűtervezésben, tényleg kiváló, de jobb volt, hogy egy külső ember, Czeizel Balázs⁸⁹ csinálta a kötetet. Tervezhette volna Bp. Szabó Gyuri⁹⁰ is, de ő is azt gondolta, hogy jobb, ha külső szem csinálja. A szöveg szerkesztésével is ez volt, hogy bár én nagyon sokat dolgoztam rajta, mégsem én szerkesztettem, hanem Rieder Gábor. Tök jó volt így, akadtak persze viták, de jót tett a külső szem, a fiatalabb generáció.

⁸⁹ Czeizel Balázs (1962) fotóművész, grafikus, tipográfus. Czeizel Endre fia.

⁹⁰ Bp. Szabó György (1953) alkalmazott grafikus, zenész. 1983 óta főleg az alternatív kultúrában működő zenei és táncgyűtteseknek készít plakátokat. Ezzel párhuzamosan kiállításokon mutatja be a nagyvárosi létre reflektáló, használaton kívüli tárgyakkól készített alkotásait. Munkásságának zenei részét az 1982-ben alapított, ipari zenét játszó Bp. Service zenekar képezi. A hanganyagokat a Bahia, a Weast és a Tone Casualties által kiadott hanghordozók örökítették meg. 1992-ben társtulajdonosává vált az A.R.C. Stúdióknak, majd 1994-ben saját grafikai stúdiót alapított Bp. Studio néven. 1996-ban Los Angelesbe költözött, ahol a Klasky Csupo animációs cégnél grafikusként helyezkedett el. 2004-ben a Crew Creative-nél, majd 2005-től a Cleopatra Recordsnál művészeti igazgatóként dolgozott.